

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Edice Čtení na dovolenou na pozadí normalizační kultury
1968–1989**

Klára Košťálková

Bakalářská práce

2020

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30.6 2020

.....

Klára Košťálková

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu bakalářské práce PhDr. Antonínu Kudláčovi, Ph.D. za pomoc a rady při zpracování této práce. Poděkování patří i mé rodině za trpělivost a podporu, kterou mi během psaní práce poskytla.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá recepcí knih edice Čtení na dovolenou z hlediska stavu soudobé kultury za doby normalizace. První kapitola se zabývá popisem doby normalizace a zhodnocením důsledků režimu na literaturu a kulturu. Druhá kapitola se zaměřuje na popis detektivního, humoristického a vědecko-fantastického populárního žánru za doby normalizace. Třetí kapitola je kritickou recepcí knih v rámci edice, které vycházely v nakladatelství Odeon v rozmezí let 1968–1992, snaží se rovněž poukázat na žánrovou pestrost knih. Jednotným klíčem pro recepci knih se stalo trávení volného času v českých zemích v období normalizace a transformace.

Klíčová slova

edice Čtení na dovolenou, normalizační éra, detektivní, humoristická a vědecko-fantastická próza, nakladatelství Odeon, trávení volného času v období normalizace

Annotation

This bachelor's thesis deals with the reception of books from edition Reading for holiday from the view of the state of contemporary culture of normalization era. The first chapter deals with the description of normalization period and the evaluation of consequences of normalization regime for literature and culture. The second chapter focuses on a description of the detective, humorous and science fiction popular genre in the period of normalization. The third chapter is a critical reception of books within the edition, which were published by publishing house Odeon in years 1968-1992. It also tries to point out the variety of books' genres. A spending of a free time in the Czech lands during the normalization era became a unifying element.

Key words

reading of holiday edition, normalization era, detective, humorous, and science fiction genre, publishing house Odeon, cottage hobbies in czech lands

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 Období normalizace v letech 1968–1989	3
1.1 Vymezení pojmu normalizace.....	3
1.2 Normalizace jako antimodernita	3
1.3 Časové vymezení	4
1.3.1 Literatura tří linií.....	5
1.3.2 Domácí neoficiální literatura	6
1.3.3 Občanská společnost v období normalizace	7
1.4 Literatura v období normalizace	8
1.4.1 Knižní trh v období normalizace	9
2 Vývoj edice Čtení na dovolenou v letech 1968–1992.....	11
2.1 Nakladatelství Odeon	11
2.1.1 Nakladatelství Odeon po listopadu 1989	13
2.2 Edice Čtení na dovolenou	14
2.2.1 Detektivní próza	17
2.2.2 Socialistická detektivka	18
2.2.3 Humoristický román	20
2.2.4 Vědecko-fantastická próza	22
3 Recepce knih v edici Čtení na dovolenou	24
3.1 Detektivní próza v edici Čtení na dovolenou.....	25
3.1.1 Opona: Poslední případ Hercula Poirota	27
3.1.2 Šípková Růženka	29
3.2 Humoristická próza v edici Čtení na dovolenou	32
3.2.1 Hedvika a Ludvík a jiné povídky.....	32
3.3 Vědecko-fantastická próza v edici Čtení na dovolenou.....	36
3.3.1 Limes inferior	36
4 ZÁVĚR.....	40
SUMMARY	43
BIBLIOGRAFIE.....	45
PŘÍLOHY	48

Seznam příloh

Příloha A	48
Příloha B.....	53

ÚVOD

Bakalářská práce se zaměří na vývoj edice Čtení na dovolenou, která vycházela v nakladatelství Odeon v letech 1968–1992. Její náplní jsou překladová díla populárních žánrů, zejména detektivní prózy, ale také humoristických a vědecko-fantastických románů. Práce odhalí podoby a proměny mediální prezentace edice a reflexe literatury v rámci období normalizace. V českém prostředí se od 90. let tematikou normalizace zabývá Jan Pelc, Kamil Činátl, Jan Mervart, Jaroslav Najbert nebo Alena Fialová.

První část práce podá stručnou definici období normalizace, která probíhala v letech 1968–1989 v tehdejší Československu, k čemuž využijeme knihu Aleny Fialové *Poučení z krizového vývoje. Poválečná česká společnost v reflexi normalizační prózy (2014)*, práci Jana Mervarta *Kultura v karanténě: Umělecké svazy a jejich konsolidace za rané normalizace (2015)* a práci autorů Libora Svoboda a Jiřího Petráše *Bezčasí – Československo v letech 1972–1977 (2018)*. Tato práce stručně vymezí časové období, historii a představí společenský a kulturní kontext doby, která ovlivnila vývoj publikování knih v Československu. Úkolem této práce však není jen problematika vymezení pojmu normalizace, proto se jím nebudeme zabírat podrobně.

Ve druhé části práce popíšeme samotnou edici Čtení na dovolenou, její historii a rozvoj v nakladatelství Odeon. K tomu využijeme sborník *Česká literární nakladatelství 1949–1989 (2014)* od Michala Pribáně a *České knižní obálky v edičních řadách (2016)* jež edičně sestavila Nikola Klímová a doplnila i o grafickou podobu jednotlivých knih z edice. Cílem práce bude zhodnocení jednotlivých žánrů populární literatury z hlediska mediální revoluce, kterým prošel vývoj publikace knih v nakladatelství Odeon. Práce dále vysvětlí vnímání populární literatury, která vycházela v edici Čtení na dovolenou v období normalizace a její proměny coby ideově vyhraněné literatury. Tato práce popíše tři hlavní žánry edice, a to detektivní prózu, humoristický román a literaturu s vědecko-fantastickou tematikou. K tomu nám pomůže *Encyklopedie literárních žánrů (2004)*, kniha Antonína Kudláče *Barvy černobílého světa (2017)* a *Umění detektivky (1962)* od Jana Cigánka.

Třetí část práce se bude věnovat kritické recepci knih pomocí naratologického rozboru, analýze prostředí, místa, postav a komparací v návaznosti na kulturní dějiny ve sledovaném období. Českým zástupcem v edici Čtení na dovolenou je Karel Poláček a jeho kniha *Hedvika a Ludvík a jiné povídky (1970)*. Tento autor je typickým představitelem humoristického žánru s prvky humoru, satiry a absurdity. K předním zahraničním autorům populární literatury bezpochyby patří anglická spisovatelka Agatha Christie líčící poslední kriminální případ

slavného Belgického detektiva *Opona: poslední případ Hercula Poirota* (1979), spisovatel Ross Macdonald původem z Kalifornie a jeho *Šípková Růženka* (1973), představitel vědecko-fantastické literatury Janusz Andrzej Zajdel a jeho kniha *Limes inferior* (1989). Práce popíše jednotlivá díla a zodpoví otázky: Jak se lišilo vydávání ideově podezřelé literatury? Jaká byla jejich mediální prezentace? Jaký mají význam literární postavy pro dílo v kontextu normalizační éry?

Bakalářská práce posoudí beletristická díla dle jednotného klíče – trávení volného času v tehdejší Československu. Tuto problematiku nám pomůže popsat kniha Petry Schindler-Wisten *O chalupách a lidech: Chalupářství v českých zemích za tzv. normalizace a transformace* (2017). Práce objasní hlavně rozvoj fenoménu trávení volného času v druhých bytech a prozkoumá vlivy normalizačního režimu, který natolik ovlivnil běžného čtenáře a současně také Československý knižní trh v 60. až 90. letech 20. století.

1 Období normalizace v letech 1968–1989

1.1 Vymezení pojmu normalizace

Pojem „normalizace“ se koncem srpna 1968 začal používat jako označení pro návrat k normálnímu fungování společnosti poté, co okupační tanky opustily náměstí a stáhly se do kasáren. Prosovětská skupina ve vedení strany však normalizaci pochopila jinak. Pro ně znamenala návrat před demokratizační reformy, k autoritativnímu režimu. V tom smyslu se pak pojem ujal a normalizací se dnes označuje jak „zavádění pořádku“ na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, tak celé dvacetiletí vlády neostalinismu až do roku 1989.¹

Normalizace je obecně brána za kulturní, ekonomický a morální úpadek českého a slovenského národa. Přijímá se také tvrzení, podle něhož byla dynamická pestrost „zlatých šedesátých“ vystřídána husákovskou „šedi a bezčasím“. Málokdy se však ptáme, podle jakých strategií byl normalizační režim vytvářen, jaké cíle sledoval a zda byl rozčleněn podle nějaké souvislé zákonitosti.²

1.2 Normalizace jako antimodernita

Období normalizace vnímáme jako éru iracionálně nemoderní, která brání nějakému vnitřnímu nasazení racionality. Je na místě polemika nad tématem antimodernity, jež se značně odrazila na zaostalosti technologie i společnosti. Režim se snažil dohnat modernizaci pomocí aplikování výpočetní techniky do hospodářství. Tato snaha však neměla zdárného konce a prosovětský politický systém se tak stal velkou brzdou tehdejší ekonomiky oproti západním zemím. Život dvou realit, které mezi sebou navzájem koexistují, ale nepřímou se setkávají: realita vládnoucí a ovládaných. Čím více se tyto dvě reality vzdalovaly, tím více si společnost a politické představenstvo uvědomovalo nestabilitu režimu. Nebyl prostor pro jakoukoliv životní, literární nebo společenskou avantgardu. Režim dokázal ovládat a stabilizovat obyvatelstvo do prostoru a času, jenž byl přesně vytyčen. Stát se tak zasekl zpátky v čase a ztratil spoustu let, které mohl věnovat vyvíjení vědy, moderních technologií a vlastnímu rozvoji. Jak říká Tomáš Vylínek v rozhovoru pro *Lidové noviny*: „*Přijde mi docela podstatné, že pro východoněmeckou společnost, a pro naši společnost také, platí taková zvláštní*

---

¹ LEHÁR Jan, HOLÝ, Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 845–919.

² MERVART, Jan. *Kultura v karanténě: Umělecké svazy a jejich konsolidace za rané normalizace*. Praha: NLN, 2015, s. 6.

*schizofrenie.*³ Tuto situaci věrně popisuje název ilustrace od Jiřího Vančury „Sevření v kleštích dějin“. Toto beztvaré období můžeme popisovat jako fiktivní svět, v němž se stávají lidé loutkami, ale pouze za předpokladu, že to dovolí.

1.3 Časové vymezení

V rámci perspektivy politických, hospodářských a kulturních dějin lze dělit normalizaci na etapy a fáze jen od začátku a do roku sedmdesátého až druhého roku. Potom už časové pásmo vnímáme vcelku, alespoň v širokém povědomí. Fáze uvolňování v nějaké části společnosti mohly být provázeny utahováním pro jiné. *„Třeba významné datum 1977, kdy byla založena Charta 77: pro určitou skupinu lidí opravdu znamenala velkou změnu, kdy se opravdu něco posunulo, něco se zlepšilo, ale zároveň se mobilizovala represe, takže v některých ohledech se poměry zase utáhly. Zatímco třeba v kulturní oblasti se kontinuálně uvolňovaly.“*⁴

Násilné potlačení Pražského jara 1968 armádou Varšavské smlouvy patří ke klíčovým událostem československých moderních dějin. Začátkem roku 1969 se na protest proti radikálnímu režimu normalizace upálili pražští studenti Jan Palach a Jan Zajíc. Poté se upálil i plzeňský dělník Josef Hlavatý a Evžen Plocek v Jihlavě. Tyto počiny si každoročně připomínáme jako upálení Jana Palacha dne 19. ledna. Ke konci srpna 1969 se konaly velké demonstrace, které byly policejně potlačeny, a navečer do ulic vyjely tanky československé armády. Jakýkoliv protest nebo náznak avantgardy byl ze strany vlády rychle potlačen a potrestán.

Přichází první polovina 70. let, kdy v Československu vládlo „bezčasí“, tedy období, kdy nebyly dějiny. Bezčasí je chápáno jako období strnulosti a těžkopádnosti. Období souhlasu nebo nesouhlasu s dnem 21. srpna 1968 a období velkého odcházení z pozic po předchozím donucení. Tímto byla postihnutá i další generace normalizačních avantgardistů, protože se jen těžko mohla účastnit přijímacích zkoušek na školy různého druhu. Bylo jasné, že dřív či později se tato situace musí změnit, a to radikálně. Ostrůvky svobody začaly pomalu nepozorovaně vycházet na povrch, a to v podzemí, undergroundu. Díky pomalému prosakování na povrch začaly vycházet vedle oficiální literatury i samizdaty. Vedle oficiální pokleslé žurnalistiky měl být samizdat alternativou pro vybrané honorace v neoficiálním zpravodajství a v zahraničním vysílání. Filmová scéna byla na pokraji vyhynutí, ba i ona se na počátku 70. let začala postupně znovu stavět na pevné nohy a osmělovat. Většina obyvatelstva se odsunula na své chalupy

---

³ ČINÁTL, Kamil, MERVART, Jan a NAJBERT, Jaroslav (eds.). *Podoby československé normalizace: Dějiny v diskuzi*. Praha: Lidové noviny – Ústav pro studium totalitních režimů, 201, s. 19.

⁴ Tamtéž, s. 15–16.

do ústraní, což režimu opravdu vyhovovalo. Sice po nich strana vyžadovala účast na nějakých kulturních událostech a podporu anticharty, ale ve výsledku jim jejich tichost vyhovovala.⁵

Dohled nad oblastí kultury se některým příslušníkům StB začal vymykat, když postupně začali zjišťovat všechny okolnosti ohledně skupiny The Plastic People of the Universe. Většina hudebních kapel, filozofů a umělců různých zaměření se s kapelou (PPU)⁶ scházela a sdružovala, navzdory všem možným snahám a interakcím se StB nepovedlo tento vztah rozeštvat. Bylo jasné, že kdo v té době neemigroval, začínal se více sblížovat se svými společníky. V čele PPU stál manažer kapely a umělecký vedoucí Ivan Martin Jirous (známý jako „Magor“), který byl spolu se svými společníky zastáncem názoru, že hudebník má hrát takovou hudbu, jakou poroučí jeho svědomí a dělá jemu a ostatním radost. Hlubším smyslem tohoto textu není poukázat na skupinu jako takovou, ale spíše na to, čemu zavedla vzniknout. V tomto období se začala utvářet jistá subkultura „mániček“, která pojímala širokou škálu osob jako filozofy, marxisty, náboženské skupiny, hudebníky, spisovatele, malíře i básníky a této skupině nedal vzniknout nikdo jiný než KSČ, sice nevědomky, ale jistě. Dalším velkým počinem kapely byla spolupráce s kontroverzním básníkem a spisovatelem Egonem Bondym, jeho poezie je známá porušováním všech nepsaných i psaných pravidel a svou provokativní interpretací. To byl definitivní krok PPU odejít do společnosti undergroundu.⁷ V roce 1973 byl Jirous poprvé zatčen, v období po Chartě 77 takřka kapela nemohla koncertovat.

Nastává tak „stát ve státě“, a to nejen v rámci hudby, ale i v dalších kulturních odvětvích. Neorganizovanost toho, co se tedy smí a nesmí vede k celostátní neschopnosti a úpadku země jako takové. Stále dominující vláda a režim normalizace sám vedl ke komunitám sdružujícím se za účelem stejného problému a hledáním útočiště v čase útrap.⁸

1.3.1 Literatura tří linií

Je nutno zmínit i rozdělení literárních proudů, jež se vyvíjely v návaznosti na dění v kulturní sféře. Literatura domácí veřejná, domácí samizdatová a exilová si v průběhu dění našly své cílové čtenáře a přizpůsobily se okolnostem. Perzekuování okruhu autorů okolo Charty 77 a neklidu ve společnosti vedlo k vytvoření dvou odlišných skupin domácí literatury. Domácí tvorba se tak rozdělovala na literaturu „oficiální“ a „neoficiální“. Přestože lidé žili

---

⁵ PETRÁŠ, Jiří (ed.) a SVOBODA, Libor (ed.). *Bezčasí: Československo v letech 1972–1977*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018, s. 9.

⁶ Zkratka pro kapelu (PPU) The Plastic People of the Universe, pražské rockové kapely, která patřila mezi hlavní protagonisty československého hnutí undergroundu v letech 1968 až 1988.

⁷ PETRÁŠ, Jiří (ed.) a SVOBODA, Libor (ed.). *Bezčasí: Československo v letech 1972–1977*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018, s. 12–19.

⁸ HLAVSA, Milan a PELC, Jan. *Bez ohňů je underground*. Praha: Maťa, 2001, s. 148.

ve stejném městě a zemi, jejich názory se natolik odlišovaly, že se většina spíše mýjela. Společnost procházela jen černou a bílou tmou. Černou, jež zaznamenávala zkreslenou realitu, literaturu zabarvenou černým kalem a mocí neostalinismu. „*To, co čtu v knihách a časopisech, jsou jakoby zprávy z jiného světa, který pravděpodobně existuje, ale já o něm už nic nevím.*“⁹ Odlišný svět, v němž nebylo radno si zahrávat s perem v ruce. Spisovatelům chyběla jedna důležitá věc, a to publikační svoboda. Texty autorů procházely dvojitým sítem, cenzurou a autocenzurou. Takzvané „čištění“ zasahovalo do celé kostry díla, do námětů motivů děl, zcela potlačilo autorského ducha. Živé postavy a fiktivní světy utichly a proměnily se v sériově vyráběnou literaturu. Reforma se dotkla i humoristické prózy, kde téměř vymizela satira Jana Otčenáška *Když v ráji přšelo* (1972) aj. Naivní skladba příběhu a povinnost realisticky zobrazit socialismus. To byly hodnoty děl, jež měly za úkol prvotně pobavit čtenáře.¹⁰

1.3.2 Domácí neoficiální literatura

Nejprve se jednalo o obhajobu vlastní existence neoficiální literatury, jejího prostoru ve společnosti. Od srpna 1968 byli autoři vnímáni jako představitelé nesouhlasu s tehdejší politikou. Režim se snažil zcela vymýtit tuto formu literatury, proto jí neumožnil místo ve veřejném prostoru a ani možnost další publikace, považoval ji tedy za neexistující. Členové uměleckého prostředí se čtenářům snažili navrátit tuto literaturu, tedy aspoň částečně prostřednictvím omezených možností samizdatu.¹¹ Hlavní paralela nastala mezi literaturou a kulturou mezi společností a vnímáním, co je tedy to špatné, nepravdivé, zakázané. Mohli bychom použít hodně synonym, která vystihují formu literatury, která byla společnosti v tehdejší době předhazována. Byla utvářena jistá bublina, ve které se běžný čtenář, byť chtěl, nebo ne, ocital bez vlastního vědomí. Zkonstruovaný svět, v němž byli někteří obyvatelé záměrně umlčováni, aby nerozšiřovali moc velký vír okolo sebe a neupozorňovali tak na něco jiného. Na svět, který se zcela odlišoval od oficiální a samizdatové kultury. Z hlediska etiky normalizační doba nesplňovala ani jedno kritérium volnosti, protože neumožňovala svobodu ducha a jeho vyjádření.

Na proměnu identity národa reagovalo velké množství intelektuálů, mezi nimiž byl Václav Havel, Václav Černý nebo Jan Patočka. Oficiálně vystupovali a snažili se formovat otázku kontinuity dějin. Jejich hlavním argumentem byl fakt, že se země ideologicky formovala

---

⁹ LEHÁR Jan, HOLÝ, Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 857.

¹⁰ Tamtéž, s. 845–850.

¹¹ PETRÁŠ, Jiří (ed.) a SVOBODA, Libor (ed.). *Bezčasí: Československo v letech 1972–1977*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018, s. 3.

před obrodné procesy 60. let, což znamenalo přetransformování národních dějin a odmítnutí T. G. Masaryka jako ikony demokratičnosti. „*Náš problém je i nyní týž jako dříve: osvobodit se zařazením do duchovního univerza myšlení, schopného nahlédnutí do toho, co jest, do živé situace dějinného člověka. Nikoli přikrčováním, přizpůsobováním a přisluhováním tomu, co tvoří okamžitou tvářnost povrchu, nýbrž myšlením, které jde radikálně do hloubi, získá se nahlédnutí do toho, co, jest do jeho smyslu a následkem toho do orientace v chaosu a bouři dnešků a zítřků.*“¹² Jan Patočka ve svých statích o Masarykovi rozebírá jeho smysl „národní filozofie“ a jeho samotného jako přínos pro společnost, bez kterého si tato kultura nedokáže představit budoucí koloběh demokratických dějin.

1.3.3 Občanská společnost v období normalizace

Veřejný odpor proti normalizaci byl násilně zlomen. Veškeré organizace, které odmítaly podřídit se normalizaci, byly novou vládou nazvány „nátlakovými skupinami“ a rozpuštěny. V rozhlasu, televizi i tisku se vedly kampaně, které očerňovaly „agenty kontrarevoluce“¹³ Při prověrkách v komunistické straně neprošlo mnoho jejích členů. Strana se tak zbavila reformistů, vesměs lidí tvořivých a myslících většinou s vysokoškolským vzděláním, kteří odmítali podílet se na novém totalitarismu. Následovalo třídění zaměstnanců ve státních orgánech, v armádě a bezpečnosti, na univerzitách (z pražské Filozofické fakulty byli například opět propuštěni Václav Černý a Jan Patočka, kteří se tam vrátili v roce 1968) a na školách a v redakcích. Zrušilo se živé televizní a rozhlasové vysílání a ve zpravodajství zněly prázdné fráze. Sdělovací prostředky se staly opět jen nástrojem k bezduché propagandě a zamlčování.¹⁴

Zaměstnání ztratilo více než půl milionu lidí a proběhla velká vlna emigrace. Mezi nimi byli významní spisovatelé jako Josef Škvorecký, Arnošt Lustig, Antonín Brousek a mnoho dalších publicistů. V průběhu let je následovali další: Milan Kundera, Jiří Kolář, Pavel Kohout a další. „*Celkový počet občanů, kteří mezi srpnem 1968 a listopadem 1989 odešli na Západ, se odhaduje na 300 000.*“¹⁵ Od podzimu roku 1969 nebyla západní hranice volně průchodná. Když chtěl někdo cestovat do „kapitalistické ciziny“, musel projít složitým procesem žádostí. Vznikl znovu kádrový strop pro nestraníky, kteří nesměli zastávat odpovědné funkce. Lidé byli nuceni buď k ponižujícím sebekritikám, nebo k odchodu do pomocných dělnických profesí. Zejména

---

¹² PATOČKA, Jan. *Dvě studie o Masarykovi*. Praha: Mladá fronta, 1991.

¹³ LEHÁR Jan, HOLÝ, Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 845–846.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

z profesí tvořivých a myslících, jako byli redaktoři, kritici a vědci, se tak stávali topiči, noční hlídači a uklízeči.¹⁶

1.4 Literatura v období normalizace

Na literárním tématu za doby normalizace je pozoruhodné, že jedny z největších propagandistických kampaní byly namířeny proti spisovatelům považovaným za hlavní iniciátory Pražského jara, jako byli například Václav Černý, Pavel Kohout, Otto Wichterle nebo Václav Havel. Tyto vzory pak vedly k nové tvorbě, a to k interpretaci Pražského jara rozpracovaného do angažovaného uměleckého díla.¹⁷ Příznačné pro spisovatele bylo téma selhání osoby jako intelektuála, často i spisovatele, který se v průběhu let vyvíjel od komunismu až po zradu v roce 1968. Populární a masově sledovaná díla mohou být vyložena jako typické dílo normalizační moci, jehož primárním cílem bylo umlčet a zabavit obyvatelstvo, aby tak nemělo prostor k vyjádření nesouhlasu. Tyto obrazy, v nichž se komunismus i konkrétní politické cíle projevovaly spíše ve skryté podobě, měly společnost podvědomě dovést k plnému identifikování se s hodnotami a normami vládnoucího systému. Zavdal se tak prostor pro avantgardu a vznikla Charta 77, jež byla organizace neformální československé občanské iniciativy. Značnou část sestavil Václav Havel a Pavel Kohout. Proti těmto „rozvratníkům a samozvancům“ socialismu byly vedeny agresivní útoky v časopiseckých článcích v *Rudém právu* z ledna 1977¹⁸: „*Sem patří i nejnovější pamflet, tzv. charta 77, který skupinka lidí z řad zkrachovalé československé reakční buržoazie a také z řad zkrachovalých organizátorů kontrarevoluce 1968 na objednávku antikomunistických i sionistických centrál předala jistým západním agenturám*“¹⁹. V těchto článcích a dalších dokumentech měli být hlavní představitelé Pražského jara (uvedeni výše) zdiskreditováni a odhaleni.²⁰

V šedesátých letech měla literatura za ideál „klasické“ literární vzory pro normalizační společenskou prózu. Literatura měla stále úkol striktně se držet ideologických témat. Stranickost zde hrála hlavní roli a schematičnost díla byla odsouvána na druhou kolej. Odmítání umělecké literatury a zavržení inspirace u západních sousedů, to byly hlavní rysy normalizační literatury psané a vydávané v Československu. V letech sedmdesátých až osmdesátých již vycházela díla, která zaujala vyššími literárními kvalitami než díla ideologizovaná. Na druhé

---

¹⁶ LEHÁR Jan, HOLÝ, Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 846.

¹⁷ FIALOVÁ, Alena. *Poučení z krizového vývoje: Poválečná česká společnost v reflexi normalizační prózy*. Praha: Academia, 2014, s. 12.

¹⁸ (RP). *Ztroskotanci a samozvanci*. in: *Rudé právo*. Praha: 1977 (1). s.2.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ LEHÁR Jan, HOLÝ, Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 845–850.

straně vycházela v zahraničí próza svobodně se vyjadřující jako například *Příběh inženýra lidských duší* od J. Škvoreckého nebo *Život je jinde* od B. Hrabala.

Zůstává však otázkou, proč režim povolil vydávat některá díla zahraniční, proč se zcela nesnažil obyvatelstvo izolovat. Nad tímto bychom mohli polemizovat, hraje zde roli jakási zvědavost nebo upuštění od nezáměrné antimodernity.²¹ Nebo popud široké společnosti k nemožnosti dění v kulturní sféře a zaostání v moderním literárním spektru. Díky samizdatovým nakladatelstvím se tato moderní literární kultura dostávala do rukou běžného čtenáře.

1.4.1 Knižní trh v období normalizace

Exilová, samizdatová a literatura v tzv. šedé zóně, tyto tři proudy šlo propojit pouze na konci šedesátých let a náznakem na konci let osmdesátých. Jak už bylo zmíněno, čtenář byl odkázán pouze na produkci nakladatelství s oficiální literaturou. Exulanti žijící v zahraničí se k této literatuře jak oficiální, tak k té vydávané v exilových nakladatelstvích mohl dostat pouze pomocí zásilkového prodeje. Čtenářská obec v samizdatu měla svůj vlastní oběh, v němž vycházely texty jak v republice povolených autorů, tak přepisy ze samizdatu. Poúnorová a posrpnová vlna exilové literatury měla mezi sebou navzájem rozpor. Poúnorová vlna vytýká hlavně morální úpadek literatury a chápe posrpnové exulanty jako komunistické okupanty. Nejznámějším exilovým nakladatelstvím se stalo Sixty-Eight Publishers, které vzniklo jako snaha o možnost publikování děl autorů, jež se ocitli v exilu jako Milan Kundera, Antonín Brousek, Josef Škvorecký (*Tankový prapor*) a další. Prodej fungoval prostřednictvím knih objednávaných přes katalog. Dalším významným nakladatelstvím byl *Index*, který vydával díla Bohumila Hrabala nebo Pavla Kohouta.²²

Ocitat se v období normalizace v podzemí a na okraji znamenalo vědomé rozhodnutí a radikální protest proti režimu. Surrealisté však hledali azyl, to byli často spisovatelé a veřejní činitelé z šedesátých let. Nicméně samizdatové literatuře, jakkoliv se snažila se publikovat veřejně, se pocty ještě dlouhá léta nedostávalo. Tiskla v nenáročném množství a distribuce a reklama nebyla tolik propojená s potřebami čtenáře jako dnes. *Petlice* samizdatová edice Ludvíka Vaculíka, kterou založil v roce 1973, byla ironickou narážkou na režim a v knihách byla umístěna věta „výslovný zákaz dalšího opisování rukopisu“²³, skrývající písmena tvořila

---

²¹ FIALOVÁ, Alena. *Poučení z krizového vývoje: Poválečná česká společnost v reflexi normalizační prózy*. Praha: Academia, 2014, s. 73–85.

²² ŠIMEČEK, Zdeněk a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Knihy kupovati: Dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014, s. 362–364.

²³ Tamtéž.

slovo vzdor. Další samizdatové edice se tak snažily o to, aby vydávání nemohlo být nikterak napadeno. Ve své edici *Expedice* píše Václav Havel, že knihu pro sebe a své přátele psal výhradně on. Odhady tvrdí, že jedna kniha vydána v samizdatovém nakladatelství se dostala do rukou až 25 000 čtenářů. Humoristická a detektivní próza edice Čtení na dovolenou se pohybovala v rozmezí 40 000–100 000 výtisků²⁴ (nejvyššího nákladu dosahovaly detektivky Agathy Christie).

Ke konci osmdesátých let si začala i oficiální nakladatelství troufat na uveřejňování knih a začala tak vracet do distribuce díla autorů, kteří byli na počátcích let sedmdesátých vyloučeni. Atlantis bylo nakladatelství založené v Brně a mělo za úkol se zcela vymykat strukturu již existujících institucí. Vzniklo v únoru 1989 a v čele byl šéfredaktor Milan Uhde. Do této organizace vstoupili i zakázání spisovatelé. Díky peněžnímu daru od Václava Havla se sdružení udrželo a po politických změnách v roce 1990 plně zahájilo svoji nakladatelskou činnost.²⁵

---

²⁴ KLÍMOVÁ, Nikola. *České knižní obálky v edičních řadách*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 2016, s. 22.

²⁵ Tamtéž, s. 372.

2 Vývoj edice Čtení na dovolenou v letech 1968–1992

2.1 Nakladatelství Odeon

Nakladatelství po letech přezvané Odeon bylo založeno na samém počátku roku 1953 pod názvem Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění v rámci dovršující se likvidace svobodného nakladatelského podnikání v českých zemích. Vzniklo na základě poúnorového politického plánu podle sovětského vzoru bez návaznosti na vydávání knih u nás ve 30. a dvou napůl svobodných letech. Dělo se tak v měsících vrcholící stalinské hrůzovlády, v době, kdy revoluce začala požírat i své děti, podle Stalinovy poučky o zostřujícím se třídním boji za socialismu. Denně jsme tehdy na prvních stranách novin četli zprávy o vysokých trestech i popravách, tentokrát také nepřátel v samotném centru strany.²⁶

V tomto prostředí vznikal a rozžíval se nakladatelský kolos, těžko zvladatelný kvůli své roztržitosti na tři části, a to literaturu, výtvarné umění a hudbu. Brzy nato se ukázalo, že sovětské rozvrstvení vydavatelství je chatrné. Sovětská knižní edice nebrala ohled na chudou estetickou vybavenost děl a zaostávala tak oproti jiným středoevropským zemím. Nápadným znakem, který se objevoval u nakladatelství za doby SSSR, se stala jeho jednoduchá typografie. Další vrstva knižního umění, jež sovětská tradice odmítala, byla grafická úprava, umělecké nároky na ilustraci i přebal, volba písma a papíru, případně i kvalitu vazby, což se v SSSR z nepochopitelných důvodů uplatňovalo jen zřídka. Brzy se zjistilo, že úkolem pracovníků v redakcích nebyla jen skvělá úprava autorského textu, ale také poněkud zastřená politická kontrola textu. Cenzura měla zamezit zveřejnění politicky i morálně nežádoucích věcí, aby vyšly napovrch. Odeon tohoto využil a také zaměstnal více redakčních pracovníků, ty nezkušené pak začal profesně školit. Mělo to ten efekt, že z nezkušených začátečníků se stali nakladatelští odborníci.

Významný šéfredaktor Jan Řezáč se stal postavou nového podniku, jenž prošel reformami po roce 1945. Na týdenních poradách se sešli vedoucí redaktoři a radili se o jednotlivých složkách časopisu. Schvalovaly se návrhy knižních obálek a ilustrací. Hlavní slovo zde měl Jan Řezáč, neochvějně diskutoval s redaktory a prosazoval svůj výtvarný vkus. Velké popularity však SNKLHU dosáhlo v 60. letech, kdy se rozhodlo otevřeněji vydávat moderní literární svět. Nakladatelství tak založilo časopis *Světová literatura*, v němž se objevují Škvoreckého *Zbabělci* a Kafkův *Proces* spolu s Eisnerovou kafkovskou studií.²⁷

---

²⁶ PŘIBÁŇ, Michal a kol. *Česká literární nakladatelství 1949–1989*. Praha: Academia, 2014, s. 307–308.

²⁷ Tamtéž, s. 281.

K tomuto kroku jistě přispěla atmosféra Pražského jara. Celkově Odeon získává ucelenější tvar. Objevuje se stále více na mezinárodních knižních veletrzích a výstavách. Byla upevněna podoba jednotlivých edic a byla odbourána většina vnějšího zapovězeného. Na trh byla uváděna díla se štítkem „tabu“ jako například díla Franze Kafky. Velké úsilí stálo uvedení americké beatnické literatury, jejíž překážku viděla sovětská společnost v častém použití slangových výrazů. Jako neuvěřitelné se může zdát i to, že do stejného pytle byla házena i detektivní literatura. Díky jednomu státnímu činiteli, který v mladém věku shodou okolností detektivky překládal, bylo Odeonu umožněno detektivní příběhy vydávat.

Jak již bylo zmíněno, nakladatelství Odeon v 60. letech ožilo. Byla zahájena řada nových edic, světovou klasiku představovala *Světová knihovna*, oddechovou literaturu celkem třikrát edice *Čtení na dovolenou*, literaturu odbornou *Dějiny literatur* a encyklopedickou část pak *Slovník spisovatelů*. Demokratizační proces v redakci rozvířil už tak těžký vzduch a vedl k rozbourání zaměstnaneckých židlí. Ředitelem se stal Jan Řezáč a novým šéfredaktorem se stal v roce 1969 Josef Čermák.

Přívál čerstvého vzduchu přinesl snahu o ochranění Odeonu od zasažení situací normalizace, a to zejména v první polovině 70. let. V té době probíhaly největší čistky ve straně a prověrky na pracovištích, které krutě poznamenaly řadu externistů nakladatelství. Opět se tak objevil pojem *pokrývač*²⁸, který byl známý již v 50. letech. Seznam těchto jmen čítal na sto padesát jmen a na toto téma se v široké společnosti dost spekulovalo. Odeon byl v dobách normalizace útočištěm a místem svobody v kulturní Praze.

Z úspěchu v posledních dvou dekadách se těšilo nakladatelství hlavně díky vydávání literatury o výtvarném umění. Díky reklamě, jež se šířila díky zahraničním návštěvám veletrhů v Bruselu, Frankfurtu, Nice nebo v Londýně. Díky Dr. Vonkovi se do Odeonu rozšířily i barevné předlohy z ciziny. Jedinečným počinem se tak stalo vydání početné série *Malé galerie* ve skvělé úpravě Oldřicha Hlavsy, která v 70. a 80. letech přinesla monografie předních českých i slovenských umělců.²⁹

Za hlavní cíl si nakladatelství kladlo vydávání umělecky i čtenářsky nejhodnotnějších děl světových autorů a dokončení projektů rozpracovaných. Podstatně se měnil režim uplatňování cenzury knih, které se rozdělovaly na kladné a záporné. Obsahově i formálně náročná literatura začala být nepublikovatelná. Tato cenzura se týkala hlavně Franze Kafky,

---

²⁸ PŘIBÁŇ, Michal a kol. *Česká literární nakladatelství 1949–1989*. Praha: Academia, 2014, s. 279.

²⁹ Slovník české literatury po roce 1945. *Odeon* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1362&hl=odeon+,%20vyhled%C3%A1no%209.%201.%202020>.

z pera tohoto světového autora nemohl vyjít ani řádek, a to až do roku 1983. Až když se blížilo Kafkovo 100. jubileum, dostal šéfredaktor Josef Čermák nápad, že znovu požádá ministra o povolení vydání *Procesu*. Ministerstvo nepovolilo nikoliv *Proces*, ale jeho *Povídky*, jež se oku kádru zdály méně problematické.³⁰

Po celou dobu normalizace se na postu šéfredaktora vystřídali další straničtí představitelé. Vrcholem bylo podle Josefa Čermáka, že Josef Šimon, tehdejší šéfredaktor, který vykonával tento post až do odchodu do nového úřadu náměstka ministra kultury v lednu 1990, přivedl Iva Železného, který přišel z redakce Svoboda. Jeho příchodem začala totální destrukce Odeonu a Josef Čermák s ním de facto odmítal spolupracovat. Jako jeho nadřízený mu uložil práci s redigováním třísvazkové knihy s termínem půl roku. Práci mu odevzdal za tři dny s komentářem: „*Co bych se v tom přehraboval, když to lidi stejně koupí*“.³¹ Ivo Železný se na svou stranu snažil získat většinu zaměstnanců Odeonu. Tím nakladatelství začalo připomínat vnitřní destrukci a nakladatelská práce ubírala na kvalitě.

S privatizací v 80. letech přišlo zeštíhlování nakladatelství, a tak starší jedinci patřící k zakladatelům souhlasili, i když neradi, s odchodem. „*Příběh Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, pozdějšího Odeonu, se psal hlavně na pražské Národní třídě v domě č. 36. Jeho architektonický projekt je dílem Oldřicha Svatého. Stavba vznikla roku 1934.*“³² Zánik Odeonu přinesl melancholický nádech a styl nakladatelské práce žije už jen v nakladatelských domech, jako je Torst, Argo, Euromedia nebo Reader's Digest, kde začaly pracovat hvězdy Odeonu jako Eva Slámová, Jan Šulc nebo Jan Zelenka.

2.1.1 Nakladatelství Odeon po listopadu 1989

Důsledky uvolnění podmínek nakladatelské činnosti a otevření volného trhu vedly ke kolapsu knižního velkoobchodu jakožto tehdejšího centra distribuce. Odeon tak čelil vlně nestability a úpadku, jelikož převážnou část zisku odváděl Odeon v předchozích desetiletích státu. Vstoupil tak do nové éry zcela nepřipraven a bez majetku a se značným množstvím rozpracovaných titulů oproti jiným nakladatelstvím.

Od roku 1990 byl v čele nakladatelství ředitel Jan Šrank, kterého na přelomu let 1991 a 1992 vystřídal stávající ekonomický náměstek Jiří Černý. Novým šéfredaktorem byl zvolen Jiří Pelán a jeho někdejším nástupcem se stal spisovatel Jiří našinec.

---

³⁰ PŘIBÁŇ, Michal a kol. *Česká literární nakladatelství 1949–1989*. Praha: Academia, 2014, s. 282.

³¹ KLÍMOVÁ, Nikola. *České knižní obálky v edičních řadách*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 2016, s. 22.

³² Tamtéž, s. 42

V roce 1991 sice Ministerstvo kultury Odeonu přislíbilo majetkový převod poloviny Domu uměleckého průmyslu na Národní třídě č. 36, jeho druhá polovina však nadále patřila původnímu vlastníkovi, Ústředí lidové umělecké výroby (ÚLUV). V roce 1992 podal Odeon za spoluúčasti ekonomicky silnějšího partnera (nakladatelství Fortuna) privatizační projekt, jehož předmětem byl dům na Národní 36, s nímž však počítal i konkurenční projekt, který podal ÚLUV za spoluúčasti nakladatelství Ivo Železný. V září 1992 byl sice záměr Odeonu schválen, restituční nárok uplatněný na část budovy a ekonomický stav podniku však nakonec jeho účast v kupónové privatizaci znemožnily.³³

2.2 Edice Čtení na dovolenou

Název této edice již může napovídat, k čemu nebo proč byla edice určena. Edice vycházela v letech 1968–1992 v nakladatelství Odeon. Množství vydaných knih činí 118 kusů, vyšlo zde 12 uzavřených řad detektivek a humoristických románů. Devíti tituly je zde zastoupena královna detektivní prózy Agatha Christie.

Pojmenování této edice podle doporučené četby na prázdniny může asociovat volnost, lásku, zábavu nebo dobrodružství. Jistě to byl i záměr edičního plánu Odeonu v roce 1968, když se edice zakládala. Nicméně je třeba se zamyslet, proč editoři zvolili právě výběr detektivní, humoristické a sci-fi prózy, nevybrali klasická jména jako Emily Brontëová, Charles Dickens nebo Jane Austenová. Připomeňme si ale fakt, že v roce 1968 se naše kultura a společnost normovala a připomínala spíše boj dobra se zlem a neustávající šed' a bezčasí země. Normalizace je obecně považována za kulturní, ekonomický a morální úpadek české a slovenské společnosti.

Pomineme-li, že cenzura a svázanost dění v režimu ve velké míře ovlivňovala vydávání knih a udávala, co se s mí a nesmí vydávat. Na každém nakladatelství zůstávalo samostatné rozhodování o publikaci, byť se každý někomu vždy zodpovídal. Dostáváme se tak k detektivce a humoristickému románu, jež jsou dva hlavní žánry edice Čtení na dovolenou. Detektivka byla dříve brána jako něco pomíjivého a nebyla brána jako žánr sám o sobě. Humoristická próza je odvozena od slova humor, který představitelé vlády nebrali jako nic kontrarevolučního. Humoristická próza měla právem hlavní úkol, a to zabavit čtenáře. V 60. letech dvacátého století se Odeon rozhodl otevřeněji vydávat moderní literární svět. Také díky tomuto počínu se

---

³³ Slovník české literatury po roce 1945. *Odeon* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1362&hl=odeon+,%20vyhled%C3%A1no%209.%201.%202020>.

na detektivku začalo pohlížet jiným měřítkem. Čtenáři začali nedlouho poté mít detektivní příběhy i humoristické romány ve velké oblibě. Odeon tak založil revoluční edici Čtení na dovolenou, která měla rozsah obou těchto žánrů. Postupem času se začíná odkrývat i fakt, že humoristický román, může lehce sklouznout v satirický.

Na počátku let šedesátých se Odeon podílel na rehabilitaci detektivní prózy, kterou kulturní politika předchozích desetiletí akceptovala pouze výjimečně. V obvykle precizních překladech románů s připojenými informativními doslovy edice vždy představila klasiky žánru: mj. Jamese M. Caina (*Pošťák vždycky zvoní dvakrát*), Johna D. Carra, Colina Dextera, Sébastiena Japrisota a Josephine Teyrovou. Záběr edice však zahrnoval i humoristickou prózu a další žánry populární literární beletrie (Kingsley Amis, Geraard Durrel, Sue Kaufmanová, David Lodge, John J. Osborn jr., Pelham G. Woodhouse). Mimo edičně i v rámci edičních řad v Odeonu několikrát vyšly Chevallierovy *Medojedky* či Haileyho *Kola*. Několika ojedinělými tituly, jako byl soubor povídek Isaaca Asimova *Já, robot*, nakladatelství předznamenalo vznik specializované edice Sci-fi (1989–1991, 5 svazků).³⁴

Jednotlivá díla vycházela v letech 1968–1992 s pomalu se zvyšujícím i snižujícím se počtem vydaných děl v roce 1968 (celkem 2 tituly), 1969 (celkem 6 titulů), 1970 (celkem 10 titulů), 1971 (celkem 4 tituly), 1972 (celkem 10 titulů), 1973 (celkem 7 titulů), 1974 (celkem 8 titulů), 1975 (celkem 6 titulů), 1976 (celkem 12 titulů), 1978 (celkem 3 tituly), 1979 (celkem 4 tituly), 1980 (celkem 4 tituly), 1981 (celkem 6 titulů), 1982 (celkem 5 titulů), 1983 (celkem 4 tituly), 1984 (celkem 8 titulů), 1985 (žádný titul nevyšel), 1986 (celkem 3 tituly), 1987 (celkem 3 tituly), 1988 (celkem 4 tituly), 1989 (celkem 6 titulů), 1990 (celkem 3 tituly), 1991 (celkem 1 titul), 1992 (celkem 1 titul).

Nejvíce románů vyšlo v sedmdesátých letech dvacátého století, a to v roce 1972 a 1976. V roce 1972 vydalo tehdejší Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNKHLU) v edici Čtení na dovolenou celkem deset románů, v nichž byli zastoupeni tito spisovatelé a jejich díla: Christianna Brand s knihou *Nebýt Jezevčíka*, F. V. Crofts Inspektor *French a tragédie v Starvelu*, Daphne Du Maurier se svým *Dům u pobřeží* a *Hospoda Jamajka*, E. S. Gardner s detektivkou *Vrah má mít doktorát*, A. M de Lera s *Fanfáry strachu*, Ngaio Marsh s dílem *Zpět v rahnovi*, Ed. McBain *Deset a jeden*, Clayton Rawson *Smrt z cylindru*, A. William Upfield se svojí detektivkou *Králičí plot*. Každý rok se počet vydávaných knih měnil v návaznosti na edičním plánu Odeonu, protože souběžně s edicí Čtení na dovolenou vycházely i jiné edice jako *Knihovna klasiků*, *Klub čtenářů* nebo *Světová knihovna*.

---

³⁴ KLÍMOVÁ, Nikola. *České knižní obálky v edičních řadách*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze 2016, s. 22.

Součástí edice Čtení na dovolenou také byla uzavřená řada 12 detektivek, kam můžeme řadit tato díla: *Císařova perla* od autora Roberta van Gulika (překlad Miloslav Žilina), *Smrt v bazénu* od autora Rosse Macdonalda, *Inspektor French a tragédie ve Starvelu* od Freemana Willse Croftse, *Smrt z cylindru* od Claytona Rawsona a *Vždyť je to hračka* od královny detektivek Agathy Christie, kterou nejčastěji překládal Jan Zábrana, Eva Kondrysová, Marta Staňková, Vlasta Dvořáčková, Karel Voleský, Jarmila Svobodová nebo Jiří Zdeněk Novák.

V rámci edice Čtení na dovolenou vyšla uzavřená řada 12 humoristických románů a to: *Růženka je z příbuzenstva* od Geralda Malcolma Durrella, *Ranní ptáček* od Erica Lawson Malpassa, *Kdepak se dnes večer toulá můj kluk* od Davida Wagonera, *Perfektní nebožtík* od Alana Greena, *Tři muži ve člunu: (o psu nemluvě)* od Jeroma K. Jerroma, *Schuspeittel Veliký* od Petera Ustinova, *Kouzlo osobnosti* od Jacka Matthewse, *Poupata odkvétají v máji* od H. E. Batese a *Pospíchej dolů* od John Waina.

Knihy z edice Čtení na dovolenou vycházely v brožované formě s měkkou vazbou. Ilustrace jsou většinou na obálce a kniha obsahuje z velké části pouze text. Tento způsob výroby knihy se využívá u titulů s malým nákladem, u prvních vydání knih a testování trhu nebo u literatury brakové, aby se maximálně snížila cena.

Obvykle měly paperbackové knihy formát 17,5 x 10,5 cm a několik drobných prémiových titulů bylo vydáno na volných listech, výjimečně ve čtvercovém formátu 19 x 19 cm. Jediným vázaným svazkem Sixty-Eight Publishers je páté vydání Škvoreckého románu *Tankový prapor* s ilustracemi Jana Brychty. Průměrné náklady prózy se pohybovaly mezi 1500 a 2000 výtisky, poezie mezi 500 a 1000 výtisky.³⁵

Čtenáři si často stěžovali, že nemají na čtení nic, co by si vzali k vodě, do lesů a na hory či do lázní za zábavnou četbu, se kterou by mohli zacházet bez oné úcty, která se v československé zemi prokazuje normální knize. „*Domníváme se, že právě takový účel opravňuje existenci paperbacku v našich podmínkách.*“³⁶ Kam by jinak také obyvatelé socialistické republiky jezdili, když se nikam jezdit nemohlo. Odeon se v tomto úryvku upisuje k tomu, že každý rok vydá tři až pět „poloknížek“, které budou vybrané na dovolenou. Edice *Čtení na dovolenou* tak dostává reálný obraz svého jména a slouží výhradně svým čtenářům. V edici takto vyšly: *Tři kamarádi* (E. M. Remarque), *Vražda potřebuje reklamu* (D. Sayersová) nebo *U štěstí dam* (É. Zola).

---

³⁵ Slovník české literatury po roce 1945. *Sixty-Eight Publishers* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR [cit. 2020-06-29]. Dostupné z:

www.SIXTY-EIGHT PUBLISHERSslovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1633&hl=paperback+

³⁶ REMARQUE, Erich Maria. *Tři kamarádi*. Praha: Odeon, 1968.

2.2.1 Detektivní próza

Od zrodu detektivek se nad tímto tématem vznáší otazník, jsou-li vůbec literárním uměním. Detektivní příběhy se poněkud striktně vyznačují takovým vyprávěním, které tvoří přísně promyšlené vyšetřování založené na logickém uvažování za použití odborných znalostí k odhalení pachatele vražd. Obrazem typického hrdiny detektivky je vyšetřovatel s profesionálními zkušenostmi a letitou praxí jak v přírodních, tak i lékařských vědách. Ve své knize *Barvy černobílého světa* Antonín Kudláč označuje tuto oblast také jako „*kriminální literaturu*“, v níž je součástí i thriller, v němž logické uvažování ustoupilo agresí a hybnosti děje.³⁷ Jisté je, že detektivky mají dlouholetou tradici jak v zahraniční, tak i v domácí literatuře, a patří tedy do literatury. V rámci vnitřního členění literárního žánru lze detektivku dělit podle prostředí, v němž se děj odehrává, podle tematiky a dobového zobrazení děje ve vykreslených situacích a podle promluv postav jako hlavního činitele děje.

V *Encyklopedii literárních žánrů* se autoři věnují především funkčnosti žánru detektivní prózy jako určité formy zábavy, které dominuje hlavní konatel děje – detektiv. Osoba samostatně charakteristická, která koná rozhodnutí na základě důkazů a svých vlastních pohnutek. Samotné slovo detektivka, které pochází z latinského *detegere*³⁸ znamenající odkrývat nebo odhalovat, napovídá, o jaký typ vyprávění děje v textu půjde. Kolektiv autorů dále zmiňuje samotnou výstřední osobnost vyšetřovatele s jedinečnými pozorovacími schopnostmi, který na své okolí působí spíše jako outsider nebo podivín. „*To jej polidštjuje a umožňuje čtenáři, aby se s ním přes jeho výjimečné intelektuální schopnosti ztotožnil*“³⁹. Díky své specifčnosti se každému čtenáři vyšetřovací praktiky nemusí hned zamlouvat, jiného čtenáře zase zápletka strhne okamžitě a čeká na každý malý detail, který vypravěč podhalí, aby mohl společně s detektivem přemýšlet nad viníkem zločinů. Vypjatá závěrečná scéna je také typická v knihách, kde vystupuje postava Hercula Poirota coby hlavního vyšetřovatele kriminálního zločinu. V tomto rozuzlení jsou svoláni všichni potencionální podezřelí, jejich blízká rodina nebo zaměstnanci. Díky gradaci tohoto okamžiku si nikdo nedovolí nic říct, všichni jen čekají na rozuzlení pravdy a odhalení viníka.

Co se týče kompozice textu, detektivka je členěna v časové ose od uplynulého zločinu, souběhu okolností a událostí ovlivňujících vyšetřování přes mírné rozplétání děje podpořeného hmatatelnými důkazy až po velké finále, kde jsou vyloženy všechny karty na stůl a obviněn

---

³⁷ KUDLÁČ, Antonín K. K. *Barvy černobílého světa*. Univerzita Pardubice, 2017.

³⁸ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Detektivka. In: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 105

³⁹ Tamtéž, s. 106.

zločinec. Tato sktruktura dělá z detektivky vypjatě dějový žánr, který jasně a pravdivě postupem času odkrývá pravou tvář pachatele.

V Českém prostředí se vydávaly detektivky v sešitových sériích a soustředily se hlavně na styl psaní gotického románu a thrilleru. „*Čeští autoři svá díla situovali do prostředí anglických šlechtických sídel a následně je vydávali pod pseudonymem.*“⁴⁰ Vlastním zakladatelem české „literární“ detektivky se stal redakční kolega Karla Čapka. E. Vachek vycházel z typu anglického bohatého venkova, ale tíhnul spíše k tradici obyčejných českých detektivů. Spolu s Karlem Čapkem tak založili tradici české detektivky, která se zabývá pochopením lidských slabostí.⁴¹

Josef Škvorecký v článku pro bulletin *Kurýr Odeonu* popisuje nástup detektivní prózy v nakladatelství jako něco, co bylo dříve vnímáno sporadicky a popisováno svou pomíjivostí a prchavostí. „*Neboť přes mnohá prorocství zkázy se ukázalo, že to není jen žánr ani jen spotřební, a už vůbec ne pomíjivý. Dnes kdy je detektivce přes sto let, procedilo jí síto času dokonale, a v něm uvízla jistá, v relacích žánru významná jména a trendy. A ty jsme chtěli zachovat a objevit nebo znovuobjevit.*“⁴² Nyní je tu však detektivní próza proto, aby podala sice zjednodušené, ale věčně úchvatné podobenství o silách dobra a zla, aby nám znovu vyprávěla pohádku o lidské chytrosti, aby nás utvrzovala v tom, že člověk přes všechna podobenství má na tomto světě ještě šanci. Jsou to věčně se opakující bajky, v nichž se pokleslá estetika proměňuje v nepokleslou etiku, která nám skrze díla může popisovat dění za oponou.

2.2.2 Socialistická detektivka

Kolébku detektivní prózy je mnohokrát zmiňovaná angloamerická literatura. Pojetí anglického postupu detektivky, které je žánrově vyhraněné, se liší od českého vnímání volného vyjadřování detektivky v rámci kulturní doby. Éra normalizace však přináší znovunavrácení „socialistické detektivky“⁴³ tvůrčího období, přetrvává zde však obraz klasického a herního a detektivního příběhu.

Socialistická detektivka by měla obsahovat nejen zločin a boj proti němu, ale i jisté morální zhodnocení. Zločin tu neměl být souzen jen podle práva, ale i morálními hledisky socialistické kolektivity. Právo bylo jen obecným rámcem, ale sám socialistický režim a jeho hodnocení posouvalo dopředu morální stránku problému, kterou západní detektivky většinou

---

⁴⁰ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Detektivka. In: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 105.

⁴¹ Tamtéž, s. 110.

⁴² ŠKVORECKÝ, Josef. *Kurýr Odeonu*. Ročník 1969, s. 5.

⁴³ CIGÁNEK, Jan. *Umění detektivky*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962, s. 159.

opomíjely. Socialismus směřoval k vytvoření beztřídní společnosti, která zcela potlačí zločin a další chyby a problémy, které přetrvávaly z kapitalismu, ale nyní měla ještě také své problémy. Byly to problémy jiného druhu, ale bylo třeba je zobrazovat v literatuře a pomáhat tak hledat jejich řešení. Jednalo se o otázky socialistického soužití nebo o problémy nového vztahu ke společnému vlastnictví. Detektivka měla posunout svůj zájem tímto směrem a řešit skutečné zločiny a problémy. Svoji podobu tak tímto přístupem vlastně zmodernizuje, když se bude soustředit na současnost.⁴⁴

Autoři té doby vybízeli, aby se nová česká detektivka učila od své anglosaské předchůdkyně, protože v našich podmínkách ještě nemá pevné podhoubí, na které by bylo možné navázat. Radili vycházet z klasických detektivek autorů, jako je Agatha Christie nebo Dorothy Sayersová, ne ze stavu, v jakém je současná západní produkce. Západní detektivka se totiž dostala na scenář a je na socialistických autorech, aby se jí chopili a dokázali ji pozvednout z braku ke krásné literatuře.

Druhou polovinu šedesátých let charakterizoval na jedné straně odklon od pojetí socialistické detektivky a na straně druhé rostoucí příklon k detektivce jako oddechové četbě. Tento žánr se tak odprošťoval od ideologického omezování a získal svobodnější pole působnosti. Socialistická detektivka zajímala stále méně literárních kritiků a spisovatelů. Do popředí se tak začal stavět obraz detektivní prózy se všemi požadavky na správnou detektivku. Výzvou se tak pro spisovatele stalo ztvárnění originální české detektivky v již tolik nesvázaném prostředí jako na začátku normalizační éry. Hlavními představiteli detektivní prózy v edici Čtení na dovolenou jsou Agatha Christie, Ross Macdonald, Clayton Rawson a další. Většina těchto děl je psána dle angloamerického zvyku s použitím typu moderní detektivky, kde jsou čtenáři vyličeny všechny důkazy, detaily a okolnosti děje. Pozorovatel má tak možnost sledovat koloběh událostí a pokusit se odhalit pachatele spolu s autorem.

---

⁴⁴ CIGÁNEK, Jan. *Umění detektivky*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962, s. 160.

2.2.3 Humoristický román

Základní složkou humoristického románu je zábavnost, která je zaobalena do výstižného popisu prostředí, řeči a činnosti postav. Mezi primárně zábavným účelem a tíhnutím k hlubšímu poselství textu čtenáři se humoristický román ocitá na rozhraní mezi uměleckou a populární literaturou. Jeho vývoj je těsně spojen s rozvojem žurnalistiky, humoresky a humoristické kresby. Na rozdíl od většiny ostatních románových typů využívá humoristický román obvykle epizodickou kompozici, žánr vzniklý z humoresky. Staví na situační i jazykové komice a může využívat nezvyklé příměry, nadsázku a prvky parodie. K základním dílům subžánru patří Dickensova *Kronika Pickwickova klubu*, v české literatuře pak Jirotkův *Saturnin*.⁴⁵ Nejznámějším českým humoristickým románem však zůstávají *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* od Jaroslava Haška. Jaroslav Hašek publikoval své humoresky, cestopisné povídky a črty, které publikoval časopisecky. Základem jeho próz byly vlastní skutečné zážitky, což vnáší do znalostí o jeho životě zmatek, protože není vždy jasné, co je pravda, co pouze básnická nadsázka.

Komická epizoda je často strhující s námětem z každodenního života a s milostnou zápletkou. Situace překračují meze svou nečekanou bizarností až groteskností. Mezi častá témata toho žánru patří motiv realistického románu, a to putování, sport, soužití lidí a zvířat nebo fantazijní dětský svět versus svět dospělých, mudrců a vážných osob. Typickými složkami textů bývají sáhodlouhé promluvy postav mezi sebou v souboji. Hrdinové jsou veskrze obyčejní lidé s patrnou lidskou nedokonalostí, kteří se ocitají v překvapivých situacích každodenního života.

Kompozice díla je doplněna humoristickými kresbami, jež měly ještě více podtrhnout vnitřní cíl satiry v textu. Těsné sepětí s rozvojem žurnalistiky charakterizuje humoristický žánr jako typický pro moderní civilizaci, jež se nejvíce formoval moderní technologií, a to zejména s příchodem rozhlasu a televizního vysílání.

Humoristický román si klade za cíl na jedné straně vystihovat úsměvnost každodenního života, na straně druhé tíhne k satirě a grotesce, kdy se zaměřuje na zesměšnění panujících společenských nešvarů. Pro český humoristický román je příznačné tíhnout spíše k idyličnosti a strukturovaně vystihnout motiv návratu k dětství (Ch. Dickens: *Kronika Pickwickova klubu*).

Za čtenářsky nejčtenější žánr je považován právě humoristický román, který je kritiky nepřilíš ceněný. Avšak dá se zařadit mezi uměleckou a populární literaturou s nezastíranou

---

⁴⁵ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Humoristický román. In: *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 40.

důrazností na zábavu. V 60. letech dvacátého století se tento žánr stal žádaným až přezíravým. Tato ideologicky napjatá doba se stala vhodnou atmosférou pro nevázanost humoru a zábavy, protože ideje režimu v něm neviděli nic nepřátelského. Normalizační éra tomuto skomírajícímu žánru pomohla, již jeho programová ideovost a bezčasovost mu vyhovovaly. Autoři této doby se často vracejí k letům minulým a dětství, kam utíkali a schovávali se před režimem. Po částečném uvolňování režimu se autoři vracejí k tématu putování, možná v touze kompenzovat sobě i čtenářům ztížené podmínky pro možnost vycestovat ze země. Běžný týden obyvatele za doby normalizace vypadal tak, že od pondělí do pátku se chodilo do práce, potom přišel na řadu volný čas a zábava. Zábava probíhala formou národního sportu, a to chataření. Chata byla místem na venkově či zahrádce, kam se lidé mohli aspoň na víkend ukrýt před bezprogramovým režimem. Proto byli humoristické romány tak oblíbené. Představovaly odlišný obraz ideologického světa. Otevíraly čtenářům prostor, který byl na dosah ruky, protože oproti fantasy a sci-fi literatuře se podobal realitě aspoň svými kulisami.

Na sklonku 60. let se autoři ojediněle pokusili o politicky důležité téma této literatury. Satiricko-humoristický román o příslušnících pomocných technických praporů *Černí baroni aneb Válčili jsme za Čepičky*, který napsal spisovatel Miloslav Švandrlík, vyšel ještě před nástupem normalizace v roce 1969, druhý díl pak v roce 1975. Jako celek byli *Černí baroni* humoristickou ozvěnou české „lágrové“ prózy a jejího zájmu o člověka diskriminovaného totalitním režimem.⁴⁶ Na tuto literaturu se v normalizačním období specializovalo několik edičních řad: v Československém spisovateli pokračovala edice *Husa*, v Melantrichu ediční řada *Humor do kapsy* a v Lidovém nakladatelství edice *Anekdoty*. V edici Čtení na dovolenou jsou zahraničními zástupci Amis Kingsley, Gerald Malcolm Durrel, Alan Green nebo David Lodge, z českého prostředí Karel Poláček se svým souborem povídek *Hedvika a Ludvík a jiné povídky*.

---

⁴⁶ *Dějiny české literatury 1945–1989, IV. díl*. [online]. 1. Praha: Academia, 2008 [cit. 2020-01-30]. ISBN 978-80-200-1631-7.

Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/dejiny/dcl_1945-1989/IV/dejiny_IV_celek.pdf s. 695.

2.2.4 Vědecko-fantastická próza

Vědecká fantastika si v období normalizace našla svůj okruh autorů, kteří se okolo ní sdružovali. Začátkem sedmdesátých let se režim snažil potlačit antiutopický román alegoricky kritizující totalitní režim, ale tento žánr byl vytěsněn do okruhů neoficiální české literatury, nikoliv úplně. Její stopy pronikaly na povrch science fiction normalizačního období všude tam, kde autoři stavěli individuum do prostoru omezené svobody pohybu či volby, případně kde v náznacích líčili světy ovládané krutými až archaicky brutálními zákony a zvyklostmi.

Podle volby čtenářů Britské asociace science fiction byl Brian W. Aldiss nejpopulárnějším autorem tohoto žánru na britských ostrovech (1968). Ve svém známém díle *Nonstop* (edice *Čtení na dovolenou*) je inspirována knihou *Sirotní oblohy* od Roberta A. Heinleina a lze ho považovat za jeho rozšíření.⁴⁷ Hlavní hrdina Roy Complain, který žije ve světě, na jehož pravou podstatu jeho obyvatelé již před generacemi zapomněli, mnohé zůstalo jen v podobě mýtů a legend a další věci si znovu interpretovali. Hlavní postava se se svými společníky vydává na pouť, během které se dějí nečekané zvraty, celý příběh vyústí v zjištění historie země a jejího tajemství.

Dobrodružnou linii sci-fi reprezentoval především Ludvík Souček, který v první polovině sedmdesátých let dokončil sérii novel kombinující vědeckofantastické motivy s historickými fakty a detektivkou (*Případ baskervillského psa*, 1972). Zde autor uvádí svou tezi o vlivu jiných kultur na lidské dějiny formou historických statí.

Stěžejní část let 70. a 80. se nesla v duchu sci-fi literatury. Nejrozšířenější se stala próza krátkého rozsahu využívající vědeckofantastických motivů a atraktivních dějů ke konstruování rozmanitých dějinných, etických, filozofických a psychologických paradoxů.⁴⁸ Tento typ literatury vznikl s vědomím mezinárodního kontextu, který byl prezentován jmény jako například Arthur Charles Clarke a Ray Bradbury, ale i současnými autory tzv. nové vlny angloamerické science fiction. Domácí spisovatelé navazovali na povídkový model rozpracovaný od konce padesátých let Josefem Nesvadbou. Jedná se o variace setkávání lidstva s mimozemskými kulturami, akční a strhující pointy a zápletky.

Janusz Andrzej Zajdel se svojí knihou *Limes Inferior*, která popisuje totalitní společnost, v níž jsou lidé rozděleni do tříd a odměňováni podle své inteligence, funguje zdánlivě bez problémů. Všichni jsou si rovni, i když někteří jsou si rovnější. Všichni mají nárok na základní

---

⁴⁷ ALDISS, Brian W. *Nonstop*. Praha: Odeon, 1979.

⁴⁸ *Dějiny české literatury 1945–1989, IV. díl*. [online]. 1. Praha: Academia, 2008 [cit. 2020-01-30]. ISBN 978-80-200-1631-7.

Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/dejiny/dcl_1945-1989/IV/dejiny_IV_celek.pdf s. 711.

potřeby jako potraviny, oblečení a zdravotní péči. Avšak někteří „veksláci“ mají větší možnost žít v blahobytu. Na druhé straně stojí „lifteři“, kteří jsou schopní sehnat všechno za úplatek a „vyliftovat“ klidně i celou třídu (tzn. vymazat mozek). Hlavní postava Sneer se však snaží přijít na kloub tomu, proč společnost můžou řídit pouze „vyliftovaní“ hlupáci. V rámci příběhu proniká čím dál tím hlouběji a nalézá zdroj všeho, tedy odhaluje skutečnost, kdo to celé vlastně řídí.⁴⁹ Tento polský autor Janusz Andrzej Zajdel se stal počátkem osmdesátých let dvacátého století nejvýraznějším kritikem režimu v rámci science fiction a *Limes inferior* je jeho vrcholným dílem v tomto směru.

Autoři sci-fi sedmdesátých a osmdesátých let se zaštiťovali představou, že jde o žánr, který má díky svému intelektuálnímu potenciálu možnost „dospět“ a vplynout do elitní národní literatury. Současně se však podíleli na vzniku tzv. fandomu, tedy organizované komunity čtenářů, redaktorů a spisovatelů, která se snažila fungovat obdobně jako podobné subkultury ve společnostech západních. Tato skupina neměla žádné finanční zdroje a neměla zázemí k tomu určené.⁵⁰ Další významnou osobností této literatury je Ondřej Neff, který popisoval fiktivní světy, které byly příležitostně aktualizované atraktivními tématy. Neffovo tíhnutí k zábavné epice se promítlo i do jeho románů adresovaných mládeži i dospělým čtenářům.

Představa o splnutí science fiction s elitní národní literaturou se po listopadu 1989 ukázala jako neudržitelná. Politická změna otevřela prostor pro plnou konstituci vlastního bohatě strukturovaného komunikačního okruhu a fandom také této příležitosti velmi rychle využil: již v červnu 1990 vyšlo první číslo specializovaného měsíčníku *Ikarie*. Skutečnost, že se česká vědeckofantastická próza plně integrovala do světa populární kultury, potvrdila i literární kritika spojená s „velkou“ literaturou, která si další sci-fi produkce přestala všímat.

---

⁴⁹ ZAJDEL, Janusz Andrzej. *Limes inferior*. Praha: Odeon, 1982.

⁵⁰ *Dějiny české literatury 1945–1989, IV. díl*. [online]. 1. Praha: Academia, 2008 [cit. 2020-01-30]. ISBN 978-80-200-1631-7.

Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/dejiny/dcl_1945-1989/IV/dejiny_IV_celek.pdf s. 71.

3 Recepce knih v edici Čtení na dovolenou

Druhé bydlení je rys charakteristický hlavně v českém prostředí, je určený k individuální rekreaci a pobytu mimo město. Toto bydlení se stalo v průběhu let historickým a významným milníkem v životech jedinců i celé společnosti. Druhé bydlení je přechodné místo pobytu vlastníka nebo pronajímatele, který může objekt využívat i k trvalému bydlení. Na rekreační chalupy se v době normalizace proměňovaly nevyhovující bývalé zemědělské stavby, například kravíny, sýpky, mlýny, stodoly nebo hájovny.⁵¹ Rekreační chaty a chalupy se s pomocí opravovaly z toho, co někde zbylo, nebo z již použitého zbylého materiálu od sousedů či známých. Vznikaly tak stavby jedinečného typu, které byly přesně upraveny k potřebám vlastníka.

Tradice chalupaření a chataření je v rodině československého občana tradicí jistě již řadu let. V hlavě zůstanou vzpomínky na šťastná dětská léta, kdy vnoučata jezdila k babičce na chatu, trávila tam víkendy a vždy pár týdnů v létě. Vedle chalupy byl dlouhý jabloňový sad s vysokými korunami stromů, kde se člověk rychle schoval při hraní na schovávanou. Stačilo vylézt na ten nejvyšší strom, který se tyčil uprostřed zahrady a slézt, až když to bylo třeba. Prarodiče na chalupě vždy trávili celé jaro a léto, jak to dovolilo počasí, jinak bydleli ve městě s námi. Ačkoliv mladá generace již normalizační éru nezažila, dokážu si přestavit, co pro rodiče a prarodiče chalupaření znamenalo. Společně se vždycky těšili na čas strávený na zahradě, opečováváním záhonku a modernizací zahrady. Chalupa v Dolních Bučicích u Čáslavi byla místem odpočinku a oddechu, kam se jezdilo na takovou malou dovolenou. Panovala tam vždy laskavá atmosféra vesnice a pocit volnosti, kam dlouhé prsty byrokracie nemohly jen tak dosáhnout.

Chalupy a chaty se stávaly místem, kam lidi jezdili a kde zapomínali na každodenní fádnost života ve městě. Prostory také vyplňovaly jeden ze základních potřeb člověka, a to něco vlastnit. „*Chalupářská horečka sedmdesátých let bývá připisována zmíněnému útěku do soukromí.*“⁵² Díky urbanizaci, normalizaci a šedé ekonomice tento trend vzrostl na popularitě a péče o chaty, zahradničení a další aktivity spjaté s chalupářstvím se rozšířily.

---

⁵¹ SHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: Chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*. Praha: Karolinum, 2017, s. 14–15.

⁵² Tamtéž, s. 84.

3.1 Detektivní próza v edici Čtení na dovolenou

Při myšlence na starou dobrou Anglii každému z nás utkví před očima obraz klasické viktoriánské Anglie, který přímo vybízí k popíjení šálku teplého čaje na verandě a hraní kriketu. Angličané jsou schopni neokázalého hrdinství, pomoci druhým a sebeobětování. Malebná země, které již řadu let vládne královna Alžběta, je jedinečná svého druhu. Vyniká svojí jedinečností, útulností a tradičností. Dlouholetou tradicí se řídí celé britské impérium, které řídí monarcha a ke kterému s úctou vzhlíží snad všichni Angličané. Stará dobrá Anglie má tak u čtenářů své místo. Právě toto kouzlo a neskrývaná jistota precizně připraveného a rozvrženého textu ve čtenáři vyvolává dychtivost po dalších dílech detektivní skládačky.

Pokud se vydávaly romány na pokračování s detektivní zápletkou – věřím, že jistě ano – museli tyto romány čtenáři opravdu milovat, přeci jen kdo by nechtěl znát opravdového vraha? Avšak v zákoutí spousty anglických hradů, vesnických tvrzí a pod rouškou sychravého počasí si nejnámější světová spisovatelka detektivních příběhů Agatha Christie našla zálibu v psaní napínavých příběhů odhalujících pravdu a lež, jež se ukrývá za těmito zdmi. Od Daphne du Maurier přes George Orwela až po Sira Arthura Conana Doylea, jenž byl proslulý především díky příběhům slavného Sherlocka Holmese, nabízí tato země spoustu děl velikánů světového měřítka. Právě tito spisovatelé a mnozí další se stali ikonami v životech spousty lidí, ne díky svému jménu nebo své velikosti, ale díky svým příběhům, které ovlivnily myšlení spousty čtenářů nejen v normalizačním Československu.

V rozhovoru v knize *Slovo za slovem* Josef Čermák, tehdejší šéfredaktor Odeonu, hovoří o způsobu zařazování titulů do edičního plánu: „*V beletrii bylo tabu všechno, co bylo nepokrytě kritikou marxismu a komunismu, tábora socialismu, tamější i domácí politiky apod.*“⁵³ Druhotným problémem pak byla samotná realizace tisku knih. Obtížnější tituly musely čekat i roky a výroba knih se velice odlišovala od té nynější. Dále Josef Čermák uvádí strasti spojené se schvalováním edičního plánu, kdy každý plán muselo schválit Ministerstvo kultury a vznikala tak tzv. autocenzura. Tato nová cenzura se od té předchozí lišila v tom, že nepodléhala orgánu na zkorigování výsledného textu, ale za text si odpovídal sám autor nebo nakladatelství. Eva Kondrysová, překladatelka Agathy Christie, v rozhovoru zmiňuje také to, jak se SNKLU dostávalo k zahraničním originálům knih a informacím o autorech. „*Před rokem 1989 tady byla jediná agentura Dilia, která spolupracovala se svými zahraničními partnery a přes ni jsme mohli objednávat jednotlivé výtisky.*“⁵⁴ Obstarávání nových knížek také

⁵³ RUBÁŠ, Stanislav. *Slovo za slovem – S překladateli o překládání*. Praha: Academia, 2012, s. 34.

⁵⁴ Tamtéž, s. 198.

záleželo na známých přátelích, kteří jezdili do zahraničí. Redakce nebo nakladatelství mělo také přístup k edičním plánům cizích nakladatelů. Výběr překladatelů pak záležel na redaktorovi a vedení redakce, kteří volili mezi klasickými překladateli nebo se snažili obměňovat překladatelskou činnost o nové tváře z řad přátel v oboru.

Agatha Christie je nejznámější anglická spisovatelka velmi oblíbených kriminálních a detektivních příběhů a světově nejznámější královna detektivky všech dob. Agatha Christie se narodila 15. září 1890 v Ashfieldu v anglickém městě Torquay rodičům Frederickovi a Claire Millerovým. Po nezdaru s vydáním prvotiny *Záhada na zámku Styles* Agatha nakonec zakotvila v nakladatelství Collins, kterému pak zůstala věrná do konce života. Agatha Christie byla také lačná cestovatelka. Provádala se za archeologa sira Maxe Mallowana, který pracoval na vykopávkách v Sýrii a spisovatelka ho v 30. letech navštívila.

Napsala bezmála osm desítek románů, především šlo o detektivky, ale také povídkové sbírky a divadelní hry. Její nejslavnější literární postavy, jež vystupují v jejích detektivkách, jako belgický detektiv Hercule Poirot a ostražitá slečna Marplová poodhalují motiv tajemství zamčeného pokoje. Postupy psaní Agathy Christie stály u vzniku moderní detektivky: všechny hlavní body případu jsou čtenáři představeny v průběhu knihy, podle kterých je možno zjistit pachatele, v závěru knihy se vždy uskuteční velké finále, na které se ne jeden čtenář těší, protože se tak odhalí pravda a také fakt, zda čtenář správně odhadl zločince. Fakta jsou na konci knihy vylíčena a vyšetřujícími poskládána do správných souvislostí a viník předán spravedlnosti.⁵⁵ Snad nejlépe popsal dílo Agathy Christie její kolega John Dickson Carr: „*Objevila pravděpodobně víc způsobů, jak vodit čtenáře za nos než kterýkoli jiný žijící autor.*“⁵⁶ Své zkušenosti a dovednosti v oblasti vědy a lékařství získala jako dobrovolnice za druhé světové války ve výdejně léků a aplikovala je v mnoha svých detektivních knihách

V edici Čtení na dovolenou vycházela její díla v letech 1970–1988, a to: *Vraždy podle abecedy*, *Vždyť je to hračka*, *Opona: Poslední případ Hercula Poirota*, *Kapsa plná žita*, *Není kouře bez ohýnku*, *Mrtvá v knihovně*, *Zapomenutá vražda: poslední případ slečny Marplové* a *Deset malých černoušků*.

---

⁵⁵ CHRISTIE, Agatha. *Vlastní životopis*. Praha: Odeon, 1987.

⁵⁶ Tamtéž, s. 2.

3.1.1 Opona: Poslední případ Hercula Poirota

Knihu Agathy Christie z anglického originálu *Poirot's Last Case* (1975) přeložila Marta Staňková a byla vydána v edici Čtení na dovolenou v roce 1979. Průběh dění se odehrává na zámku Styles, kde spolu Hercule Poirot a jeho oddaný přítel Arthur Hainstings řeší v řadě již druhý případ. Děj pomalými kroky odhaluje zápletku děje, která je poskládaná jako mozaika z novinových výstřižků vražd, jež se odehrály nedávno. Hlavní hrdina Hercule Poirot odtajnil pravdu, že ti, co byli usvědčeni z těchto vražd, nejsou opravdovými pachateli a nikdy ani nemohli být. Svoje tvrzení založil pouze na své domněnce, tudíž nemůže pravého vraha ihned zatknout. Hainstingsovi sdělí svoje domněnky, ale ne celé jméno viníka. Poirot má velice bystrý zrak a přemýšlí nad věcmi ve vztahu k budoucímu dění a dopadu vrahova jednání. Díky své inteligenci a vzdělanosti je téměř na pokraji dosažení skutečné pravdy. Avšak druhý den je zavražděna paní Franklinová, což zase zamíchá kartami ve hře. Na základě výslechu Poirota, který ji viděl, jak odnáší lahvičku jedu z manželovy laboratoře, prohlásí událost za čin sebevraždy. Detektiv Hastings stále nemůže přijít na pachatele, podezřelí jsou všichni. V ději nastává panika a bezmoc. Poirot je v této knize představován jako již vysloužilý vyšetřovatel. Je pozoruhodné, jak pero Agathy Christie našlapovalo pomalými krůčky v životě Hercula Poirota. Nechala ho vyřešit svůj poslední případ před svým vlastním odchodem.

Název knihy *Opona* znázorňuje myšlenku něčeho nedosažitelného až abstraktního. Věci nebo bytosti, jež nám jsou skryty za jakousi nehmatatelnou mlhou, která nejde ani spálit a roztrhat, prostě tu je. Hercule Poirot se ocitá pod temným stínem času, který mu zběsile odtikává každou chvíli jeho života. Slovo „opona“ z hlediska frazeologického popisuje clonu a společně s kontextem této knihy a doby normalizace může popisovat to, co je nám známo, ale v našich životech není žádáno. V případě postavy Hercula Poirota je to neodvratitelné stáří a v životě za socialismu je to nevyhnutelný pocit uváznutí ve skulině historie.

„Hercule Poirot o sebe dbal sebevíc to šlo, běžně nosil na krku hedvábnou nebo vlněnou šálu a strachoval se, aby mu neprovlhly nohy. Když byl nemocen hned ulehl, jinak by z toho mohl být fluxion de poitrine!“⁵⁷

Tento úryvek je z druhé části knihy blíže ke konci. Hlavní vyšetřovatel se ocitá na nemocničním lůžku. Poirota známe hlavně jako mazaného, chytrého, velice vzdělaného a oblíbeného detektiva, který vyřeší sebemenší zapeklitost. V této části knihy se však ocitáme na pokraji jeho sil a uvědomujeme si, že nic není trvalé, ať se to zdá sebepevnější. Kontrast

---

⁵⁷ CHRISTIE, Agatha. *Opona: Poslední případ Hercula Poirota*. Praha: Odeon, 1979, s. 14.

báječného vyšetřovatele, který si nechce připustit vlastní nemoc a přes své zdraví se snaží pomoci vyřešit zapeklitý případ.

„Lidé většinou nechtějí vědět. Chtějí jen sladkou útěchu. Nadějí a uklidňující slova. Pravidl lékař.“⁵⁸

Děj příběhu se odehrává ve staré dobré Anglii, která je svázána s dlouholetou tradicí viktoriánské doby. Nabízí se zde pohled skrze vážnou zdravotní situaci detektiva Hercula Poirota versus největší kapacitu v kriminálním oboru, jenž si nechce přiznat svou vážnou srdeční vadu, kvůli které měl být dávno v důchodu. Ve spletnosti překvapivých událostí si však nalezne cestu naděje a útěcha, které jediné zbydou, když už jsou všechny rady a cesty bezcílne. *Naděje* je optimistický stav mysli, jenž je založen na očekávání kladných výsledků s ohledem na události a okolnosti v životě člověka. Čtenářovi je pomalu odkrýván klíč ke zločinu a doba, jež spěje k odhalení pravého viníka, se nenávratně blíží.

Z pohledu Československého čtenáře:

Je nanejvýš pravděpodobné, že tuto knihu mělo v ruce mnoho diváků literatury Agathy Christie díky tomu, že v této knize končí kariéra detektiva Hercula Poirota. Spisovatelka tak nechtíc mohla zvýšit prodejnost svých knih na základě toho, že každý příznivec si bude chtít přečíst zakončení detektivní éry slavného Hercula Poirota.

Představme si běžný sychravý den na chalupě v době normování. Otevřený klidný prostor, kam nedosáhnou dlouhé prsty byrokracie, kde si může každý běžný občan představit příběh knihy a ustrnout v něm, může si snít o naději, volnosti, lepších zítřcích, zapomenout na „tady“ a odevzdat se představivosti „tam“. Vraťme se k významu slova *naděje*, která měla za úkol pohánět duše literárního národa. Dobrovolně nabízela pomocnou ruku v již tak ustrnulém světě za „oponou“ a zprostředkovávala pomyslň mústek k fantazii a tvůrčí imaginaci člověka. Ačkoliv se v tomto případě jedná o detektivní prózu, která odkrývala hlavně pravdu a hledala pachatele, chataři a chalupáři si i tak rádi živě přestavovali, jak ony činy viník provedl. „*En bien, ted' už nemám co dodat. Nevím, Hastingsi, zda to, co jsem učinil, bylo nebo nebylo oprávněné.*“⁵⁹ Hercule Poirot se v dopise Hastingsovi čtyři měsíce po své smrti, přiznává k zabití Stephena Nortona. Nastává obrovský zvrat, jenž je popsán na dvou stránkách textu knihy. Poirot přemítá, zda brát zákon do svých rukou bylo správné, i když už byl ze služby u belgické policie dlouho pryč. Pro obdivovatele H. P. je tento zvrat opravdu neuvěřitelný, pomine-li možnost stanného práva v rámci jeho postavení. V těchto dvou stránkách se promítne celá kariéra Hercula Poirota. Byl to jedinečný puntičkářský detektiv

---

⁵⁸ CHRISTIE, Agatha. *Opona: Poslední případ Hercula Poirota*. Praha: Odeon, 1979, s. 14.

⁵⁹ Tamtéž, s. 194.

původem z Belgie, kterému dominoval pečlivě navoskovaný knír, precizně vyžehlený oblek a k rozluštění zločinu používal před honěním se za pachatelem vždy svých šedých buněk mozkových.

V této knize se objevuje smyslnost a rysy staré dobré Anglie v podání dění v knihách Agathy Christie, která vždy důmyslně vybírá osobité prostředí a místo, kde se zločiny odehrávají. Výstavbou textu, charakteristikou postav a použitím různých lékařských námětů se série knih Agatha Christie stává jedinečnou ságou, která v čtenáři zanechá pocit imaginárního domova v srdci. Čtenář se rád vrací na místa zločinu a čeká, jakým způsobem bude rozluštěna kriminální skládačka.

„Sbohem, cher ami. Odneseš od svého lůžka nitroglycerínové tablety. Svěřuji se do rukou našeho bon Dieu. Kéž na mě sešle trest, anebo mi projeví svou milost, co nejdříve!“⁶⁰ Na druhou stranu zde máme rozepsán onen pokus o absurdní odhalení, kdy se vnitřní pocity čtenáře rozjitří, protože takhle to přeci jen tak skončit nemohlo. V posledním odstavci se Hercule Poirot loučí se svým věrným kolegou a přítelem Arthurem Hastingsem a dává mu tak možnost odkrýt skutečnou pravdu a vyřešit tak případ. V čtenáři se začnou najednou zmítat pocity stesku nad samotnou kulatou postavou malého vzrůstu ve fraku s kloboukem a holí, jež si potrpí na vytříbené chování. Knihy Agathy Christie v sobě nosí ducha staré dobré Anglie, která čtenáře dokáže uhranout svojí propracovaností a pocitem jedinečného splynutí s hlavní postavou vyšetřování.

3.1.2 Šípková Růženka

Knihu Rosse Macdonalda *Šípková Růženka* z amerického originálu *Sleeping beauty* (1973) přeložila pro nakladatelství Odeon Helena Nebelová. Tato kniha byla vydána v edici Čtení na dovolenou v roce 1980. Autor vlastním jménem Kenneth Millar se narodil v roce 1915 poblíž San Francisca. Psal detektivní romány o měnící se společnosti svého rodného státu. Dodnes publikoval dvacet tři knih a jenom ve dvou knihách nevystupuje jeho paličatý detektiv Lew Archer. Patří k velmi známým a populárním autorům další vlny, tzv. „drsné školy“, rozvíjí dál odkaz Dashiella Hammetta a Raymonda Chandlera. Jeho příběhy se většinou odehrávají v jižní Kalifornii.⁶¹ V edici Čtení na dovolenou od tohoto autora dále vyšly detektivní příběhy *Bíle pruhovaný pohřební vůz* a *Smrt v bazénu*.

---

⁶⁰ CHRISTIE, Agatha. *Opona: Poslední případ Hercula Poirota*. Praha: Odeon, 1979, s. 194.

⁶¹ MACDONALD, Ross. *Šípková Růženka*. Praha: Odeon 1973, s. 2.

Šípková Růženka je prototypem překvapivě dobré detektivky, kde se prolínají reálie padesátých až sedmdesátých let dvacátého století. V hlavní roli tu vystupuje soukromé očko, detektiv Lew Archer, který má tentokrát za úkol odhalit záhadu katastrofy unikající nafty ve městě Los Angeles. S údivem pozoruje naftovou katastrofu z letadlového okénka cestou zpět domů. Čtenářovi je téma knihy sdělováno po krůčcích hned na začátku, jak událost s unikem nafty do moře, tak náhodné setkání s dcerou naftařského magnáta Laurel Russo, která zrovna zachraňovala potáplici, co se zašpinila od nafty. Později detektiv s paní Russo naváže bližší kontakt a spřátelí se.

Podivné chování Laurel Russo se už detektivovi nezná při telefonování v jeho bytě jejímu manželovi. Z pohledů na jejím obličej detektiv zpozoruje netečnost k lidské formě a usuzuje, že asi pochází z jiného prostředí bohatých lidí nebo nedávno zbohatlých. Rozháraná osoba absolutně nepředvídatelná, její povaha oscilující jako kyvadlo mezi zraněností a zraňováním stále více detektiva upoutávala. V krátkém dialogu detektiv nabídne Laurel, že u něj tu noc může zůstat, pokud nemá žádný odvoz a manžel má v domě jinou ženu. Vylekaná mysl Russo osciluje v přehnaný až melodramatický výstup, kdy detektiva chytá za každé slovo a snaží se o rychlý únik z detektivova příbytku. Za pár chvil vyjde najevo, že v omámení své rozhárané mysli Laurel spolykala celou lahvičku prášků na spaní, kde bylo více než čtyřicet pilulek. V té chvíli se Lew Archer dozvídá více o rodině Russo, která je protkána různými zločiny a neočekávanými situacemi. Lew Archer začíná vyšetřovat podezřelé, hledá důkazy a pátrá po pachateli a viníkovi, který má na svědomí vraždy a naftovou havárii.

V porovnání s typickou anglickou detektivkou klade autor *Šípkové Růženky* důraz na otevřenost postav. Odhaluje lidskou slabost, a to v často nefunkčních rodinných vztazích. „*Nejspíš asi Laurel patřila k lidem, na něž člověk váže své měnlivé obavy, své neprobádané starosti.*“⁶² Ačkoliv Lew Archer nevěděl, co ji k Laurel tolik táhne, převzal osud do svých rukou a začal ji hledat teď už coby nájemný detektiv. Na druhou stranu se tu setkáváme s nepochopením samotné Laurel, jejím manželem Tomem Russo, který jejich vztah popisuje jako složitý a bezcílý. Napovrch vystupuje informace o naftařské rodině Lennoxových, matky a otce Laurel Russo, kteří jsou vyfotografováni na titulní straně ranních novin.

Knih v sobě podprahově ukrývá obraz duševně narušeného člověka, který je zmítaný svými vnitřními démony. Vedle toho často kombinuje psychologický thriller a čistou detektivku, kterou ještě více podtrhne rafinovanost soukromého detektiva. Laurel Russo, dcera majitele naftových polí, záhadně zmizí a Lew Archer je na stopě jejímu zmizení. Detektivní

---

⁶² MACDONALD, Ross. *Šípková Růženka*. Praha: Odeon 1973. s. 27.

zápletku je postavena na vzdáleném vztahu dvou lidí, kteří se neznali příliš důvěrně, avšak jejich promluvy v knize líčí jejich vztah, jako kdyby se znali důvěrněji a záleželo jim na sobě navzájem.

Poté vyjdou najevo důkazy, které nesporně mluví proti lidem, kteří měli celý život dostatek peněz jako rodina Lennoxových. Kariéra a luxusní život se odráží na dětech a nedostatečné lásce k nim. Čím více se detektiv snaží najít Laurel, tím více se zaplétá do smyčky kriminální minulosti naftové rodiny. Ke konci se k vraždám přiznává paní Marian Lennoxová, která je zodpovědná za usmrcení dvou lidí. Laurel Russo najde detektiv jako Šípkovou Růženku ležet v posteli domu Lennoxových. Než stihne paní Lennoxová spáchat sebevraždu, stačí vyšetřovateli říct všechny body rodinného dramatu, které mu všechno důkladně objasní. Zdůrazňuje hlavně motiv poslední vraždy muže, kterého zabila Laurel Russo. Tím se stal otrěs, který si prožila Laurel jako malé děvčátko a velice ji ovlivnil. Viděla pana Bagleyho zabít její chůvu, když jí byly tři roky. Ten ji také shodil a skončila s rozbitou hlavou o skálu.

Autor v poslední kapitole odhaluje motivy k vraždám, jako je pomsta, špatné vztahy mezi tchýní a snachou, honbu za mocí a šplhání po společenském žebříčku na úkor rodiny a přátel. Závist, stesk a chtíč ovlivňují koloběh případu, do kterého se Lew Archer přimotal takřka náhodou. Pero spisovatele dokáže velice detailně popsat psychologii jednotlivých postav. Stěžejní postavou, která je skryta v samotném názvu knihy, je *Šípková Růženka* alias Laurel Russo coby psychotik plný vnitřních rozporů. Svým způsobem i silná, výjimečná a krásná osoba, která tolik soucítila s druhými. Naftová katastrofa na moři ji zasáhla velmi silně, jako by to prožívala ve vlastním těle. Neunesla také to, že vinu za havárii na moři nese její rodina. Měla sklonky k sebevraždě, důvod těchto myšlenek dával doktor za vinu nějakému šoku v raném dětství. Tento otrěs její myšlení ovlivňuje dodnes. Nepřidává tomu ani manželství s Tomem Russem, ve kterém se Laurel cítí svázaná a trpí stále depresemi.

Z pohledu normalizačního čtenáře lze tuto knihu charakterizovat jako víkendová odpočinková četba. Obsahuje jednak prvky nedosažitelného západu v Los Angeles, jednak dobový popis 50. až 70. let 20. století. Zmiňují se v ní běžná rodinná témata, která vystihují běžnou realitu a tím se tato literatura stává dostupnější. Dále je zde zmíněn příběh Laurel Russo, psychotičky trpící depresemi se stavy posedlosti k sebevraždě. Její příběh je ještě více podnícen psychologickým popisem její postavy, kdy se Ross Macdonald snaží vypíchnout její nepředvídatelné chování a jako protipól popisuje její lásku ke svým bližním. Tu, která jí v raném dětství byla upřena. Všechny tyto faktory čtenáři pomáhají se vcítit do života postav, které ho po celou dobu příběhu provází příběhem. Chování postav v tomto oblíbeném

detektivním žánru je důležitým bodem, který má za cíl zmást soukromého detektiva a ztížit mu tak racionální uvažování při vyšetřování. Díky promluvám a podrobnému popisu postav Ross Macdonald mistrně vylíčil psychologický detektivní román *Šípková Růženka*, který nechává nahlédnout pod okraj společnosti.

3.2 Humoristická próza v edici Čtení na dovolenou

3.2.1 Hedvika a Ludvík a jiné povídky

Autor povídek Karel Poláček byl novinář, představitel meziválečné humoristické a satirické prózy. Po válce v roce 1920 začal publikovat do periodik *Nebojsa* a *Tribuna*. Náležel k okruhu autorů kolem *Lidových novin*. Vedle bratří Čapků se přátelil s F. Peroutkou. Od roku 1922 byl redaktorem *Lidových novin*, *Tribuny* a *Českého slova*. Na přelomu dvacátých a třicátých let řídil humoristický čtrnáctideník *Dobrý den*.⁶³ Psal převážně humoristické a satirické knihy jako *Muži v offsidu* (1931) nebo *Michelup a motocykl* (1935).

Soubor povídek *Hedvika a Ludvík a jiné povídky* z roku 1931 vyšla v edici Čtení na dovolenou až v roce 1970. Kniha obsahuje i povídku *Pan Selichar se osvobodil*, která byla napsána v roce 1928 a vyšla pod názvem *Bez místa*.⁶⁴ Jedná se také o druhou originálně česky psanou knihu, která v edici vyšla. Karel Poláček přináší groteskní povídku, která karikuje tradiční život v Praze 5. Autor jako místo děje zvolil jednoduché a pro něj známé prostředí lidí žijících na maloměstské periferii. První stránky textu popisuje velmi jednoduše, nachází se v ulici Osvobození. V tomto názvu tamní krajané nenalezli zálibu, a tak přetrval její název jako ulice Splašená č. 37.

Leitmotiv povídky je úmrtí matky sourozenců Hedviky a Ludvíka. Tatínek teskný po matce bloudil životem a byl z matčina odchodu zmatený. Sourozenci Špinarovi tak museli čelit jeho nepokojnému chování a soustavnému navštěvování žen v jejich domě. Z velkého množství žen zbyla jedna stařena, jež se měla postarat o děti a chod domácnosti. Ludvík ji nazýval „svárlivou a lakotnou“. To byl příznačný název, říkala, že se musí myslet na budoucnost a šetřit s různými druhy potravin. Oba sourozenci si na tuto dobu pamatují jako na období studených a nastavovaných jídel. Prázdnota obklopující jejich dům je přinutila přehnout z domova na hřbitov, kde odpočívala jejich matka. Byli tak aspoň o krůček šťastnější, když se mohli aspoň na chvíli vymanit z toho maloměstského stereotypu.

---

⁶³ LEHÁR Jan, HOLÝ, Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 594.

⁶⁴ POLÁČEK, Karel. *Hedvika a Ludvík a jiné povídky*. Praha: Odeon, 1970, s. 220.

Změna nastala až s příchodem četných návštěv do domku rodiny Špinarových. Tatínek začal dbát o svůj zevnějšek a trávil více času se svými dětmi. Velká úleva pro děti nastala, když stařena opustila dům na nátlak tatínka. S příchodem nové matky se domov proměnil ve výchovnou stanici sirotků. Nová žena tatínka měla dobrého vychování, které chtěla předat dětem, které byly vychovávány bez matky. Macecha si však u dětí neudělala dobrý dojem, protože její zevnějšek i hlas připomínaly spíše četníka než milou a laskavou dámu. Tatínek se musel nyní starat nejen o děti a o domácnost, vydělávat na živobytí, ale také pečovat o svou novou ženu. Krátce se v Praze 5 v ulici Spálená narodila dvojčata Leopold a Benedikt. Zmatky spojené s narozením nových přírůstků do rodiny vzbudily pozornost. S narozením dětí se matka změnila a začala se starat o domácnost. Nyní byla matka nedůvěřivá ke všemu, co nebylo její krve, a v domě opět propukla lakota a sváry.

Vypravěč mezi popisem běžným životních etap popisuje fantazijní myšlenky Ludvíka, který se chce vydat do Austrálie a založit si tam s jedním společníkem farmu a chovat merinové ovce. V tu dobu bylo Hedvice okolo dvanácti let a Ludvíkovi okolo osmi, když v tatínkovi propukl opět žal a chátral duševně i fyzicky. Navštěvoval čím dál častěji od soumraku do soumraku hospodu Na Purku, která byla vyhlášena prudkými rvačkami. Léta Páně 1853 ulehl vedle matičky na hřbitově. Po smrti tatínka se na Praze 5 sehrává maloměšťácká bitva o domov. Komédie nastává jednoho odpoledne v parádním pokoji, kdy si vdova Špinarová začíná namlouvat nového manžela, aby uživila čtyři dětské krky. Nový tatínek Jindřich nebyl zprvu přijat Ludvíkem, který ho nebral za svého nového otce, nýbrž spíše jen jako nového spolubydlicího. Záhy potom si nový tatínek získal přízeň dětí a spřátelili se. Hedvika a Ludvík jím byli bezmezně nadšeni, jen ho nenazývali otcem. Následující svých manželských povinností doprovázel svou novou ženu po návštěvách, ačkoliv mu bylo líto, že s nimi nejsou i sourozenci Špinarovi. V pouhých čtrnácti letech byl Ludvík kvůli své volné povaze a uličnictví dán do učení. Ještě dříve svedl i s Jindřichem válku proti partě z Habrové, díky které získal od paní mámy nejednu ránu měchačkou. Po odchodu Ludvíka Jindřich upadl do sešlosti ducha. Při odjezdu Ludvík v promluvě s Jindřichem pravil: *„Neplač, budu ti psát. Přijedu na svátky a přivezu ti pušku lankasterku. Až ušetřím nějaké peníze, pak spolu odjedeme do cizích krajín. Budeme spolu lovit tygry a slony a založíme haciendu. Ty budeš doma vařit a uklízet a já budu chodit do džungle na lov.“*⁶⁵ Autor v průběhu vyprávění používá množství anekdot, které jsou protikladem aktuální situace v knize. Na jedné straně jsou Hedvika a Jindřich smutní z odjezdu Ludvíka za účelem učení. Jako protipól k tomu je jím lehkovážná a veselá povaha

---

⁶⁵ POLÁČEK, Karel. *Hedvika a Ludvík a jiné povídky*. Praha: Odeon, 1970, s. 27.

Ludvíka, který se snaží situaci ulehčit a vymýšlí budoucnost, ve které by se jim žilo báječně a bez starostí.

Děj je vyprávěn z pohledu Hedviky, ze začátku ještě malé dívky, která je sice nedospělá, ale chápe, jak je jejich rodina groteskní. Po odjezdu Ludvíka je Jindřich ponořen do představy dětské obrazotvornosti a v očích matky se chová jako malé dítě. V jedné promluvě se svojí matkou Jindřich zmíní, že má rád jen ji. Jindřich tedy asi nikdy nenaplní představu své ženy o jeho manželských povinnostech, ale jeho matka je ráda, že navzdory vdavkám má rád stále jen ji. Povídka a její děj je vystavěn v časovém rozmezí šedesáti let, od úmrtí matky a otce Hedviky a Ludvíka. Sourozenci Špinarovi jsou tak necháni napospas výchově své macechy a jejího už časem sešlého manžela Jindřicha. Příběh je takto veden až do absurdní situace, kdy nejstarší z dětí věkem převyšují své rodiče. Sourozenci přebírají úlohu svých rodičů. Později se ukáže, že je musí i kárat za menší poklesky, jichž se v normálních rodinách dopouštějí dospívající děti, a to zamilování se nebo časté chození ven se svými vrstevníky. Vedle rozvíjení tématu klade autor důraz na pestrost a jednání vedlejších postav, které se mezi sebou prolínají v rámci navzájem nezapadajících příhod.

Sbírka humoristických povídek *Pan Selichar se osvobodil (1933)* mapuje obchodnické a úřednické prostředí, kde se střetává lidská malichernost s nabubřelostí místních pedantů. Povídka popisuje vztah dvou moudrých pánů s řídkými vlasy, kteří mezi sebou promlouvají o běžném životě. Pan Selichar vypráví celý příběh ze svého pohledu, je to zasmušilý pán, který je řádně pyšný na svého syna na studiích. Zatvrzelý v nezdravení profesorů, které nezná a bez naděje pro své okolí, že se tento názor někdy změní. Sám od sebe odhání své okolí tím, že je zatvrzelý ve svém rozhodnutí. Další kratší texty v této povídce jsou zaměřeny na banality spojené s židovskou neobchodní sférou a mnohdy přecházejí až do anekdotické polohy. „*Úžasná provokace. Známý obchodník zdejší a izraelita opovažuje se českému obecenstvu nabízet zápalky, na nichž stkví se velkoněmecká trikolóra a nápis ‚Bund der Deutschen in Böhmen‘. Jsou to zápalky prodávané ve prospěch spolku, jenž už tolik duší dítek českých rodičů národu svého odcizil.*“⁶⁶ V další části souboru povídek s podnázvem *Přišel do novin* je reflektováno nepřátelství vůči českým židovským obchodníkům.

V této povídce v podkapitole *Nekalé rejdy*⁶⁷ autor zmiňuje přímo nekalé jednání J. V. Kümela, který byl ředitelem družstevních podniků. Postřeh je zmíněn v článku pro Demokratické slovo. Píše se v něm o minulosti ředitele a také o narážkách na špinavé obchody s ním spjatými. Načež postava Kümela druhý den potká socialistického redaktora,

⁶⁶ POLÁČEK, Karel. *Hedvika a Ludvík a jiné povídky*. Praha: Odeon, 1970, s. 147.

⁶⁷ Tamtéž, s. 201.

který ho uchopí za ruku a pogratiuje mu, že to hezky napsal. Absurdita tkví v tom, že J. V. Kúmel předem přišel za socialistickým redaktorem a poprosil, aby ho v Demokratických listech napadnul. Udělal tak proto, aby si jeho strana nemyslela, že se snad rozhodl změnit názor. Tato povídka byla sice napsána v roce 1933, ale v edici Čtení na dovolenou se objevila až v roce 1970. Napříč lety a také díky tomu, že tvorba Karla Poláčka povětšinou spadala do žánru humoristické prózy, se podařilo tuto knihu publikovat. Přelom let 1969–1970 byl v českých dějinách zlomový, a tak knihy podléhaly přísné kontrole. Ačkoliv se tato část textu může zdát smyšlená, pro nějaké politické představitele se mohla zdát patřičná, ačkoliv pointu autor mohl zamýšlet zprvu jinak.

V rámci edice Čtení na dovolenou byla kniha Hedvika a Ludvík a jiné povídky směřována právě do rukou českého chalupáře, který si mohl s dvěstědvacetistránkovou knihou vlézt v pohodlí na deku a rozjímat nad humornými povídkami, jež mu autor připravil. Zprvu banální zápletky mu mohly naopak připadat jako povědomé. Karel Poláček ve svých povídkách nezapomíná být až přemrštěně kritický, avšak soucítí i s krajně komickými postavami a přináší nezkršený pohled na běžnou realitu z humoristického hlediska.

Karel Poláček používá vytříbený a spisovný jazyk. Místy až knižní, dokonale se hodí k vytváření obrazu malosti. Dokáže pomocí jazyku vytvořit neatřelý literární prostor. Byť je svým obsahem ne příliš poutavý, Poláčkův jazyk ho dokáže povznést. Ve čtenáři vyvolá tento druh psaní milé překvapení. Ať kniha obsahuje nespočet anekdot a satir, použití slov vytváří úplně jiné dimenze v rámci vnímání humoristického tématu. Ačkoliv se povídky Karla Poláčka můžou zdát na první pohled banální, právě do banálních témat se autor snažil zasadit běžné strasti z aktuální doby a prožitky ze svého života.

V díle se autor soustředí na prostředí, které důvěrně zná a které je pro jeho tvorbu nejvíce typické, a to na svět malých lidiček z pražské periferie, na drobné židovské obchodníky a rozličné figurky maloměstského života. „*Poláček dovedl dokonale čerpat ze své mnohaleté novinářské činnosti, která mu pomohla poznat lidi i mistrovsky ovládnout jazyk a vytříbit si smysl pro jazykovou komiku.*“⁶⁸ Není to však jen humor, který ho činí nesmrtelným. Právě v těchto drobných povídkách vyniká autorovo umění sociální satiry. Jeho historky jsou komické a tragické, jsou zdánlivě banální, neboť zachycují banalitu malého člověka, jsou kritické i soucitné. Poláčkovu dílo dokáže ze srdce rozesmát, ale především zesměšnit a vytvořit karikaturu malosti.

---

⁶⁸ KUFNEROVÁ, Zlata. *Úsměvné povídky*. Večerní Praha. 23. 9. 1970, roč. 16, 4. 190, s. 4.

3.3 Vědecko-fantastická próza v edici Čtení na dovolenou

3.3.1 Limes inferior

Tuto knihu z anglického originálu *Limes inferior* (1982) přeložil Jaroslav Olša a byla vydána v edici Čtení na dovolenou v roce 1989. Janusz Andrzej Zajdel se svojí sci-fi knihou *Limes inferior*, která líčí totalitní společnost, v níž jsou lidi začleněni do tříd na základě testu v dětství, přičemž jim je podle testu přidělena příslušná inteligence na jejich celý život. Všichni jsou si rovni, i když někteří jsou si rovnější. Každý obyvatel Argolandu má nárok na potraviny, oblečení a zdravotní péči. Avšak někteří „veksláci“ mají větší možnost žít v blahobytu. Na druhé straně „lifteři“, kteří jsou schopní opatřit vše dle přání zákazníka a „vyliftovat“ (tzn. vymazat mozek) klidně i celou třídu. Hlavní postava Sneer se však snaží přijít na kloub tomu, proč společnost můžou řídit pouze vyšší politické vrstvy. V románu Sneer proniká více hlouběji do podstaty života v Argolandu, a odhaluje tak pravdu o jeho stvoření.⁶⁹

Tento polský autor, celým jménem Janusz Andrzej Zajdel, se stal počátkem osmdesátých let dvacátého století nejvýraznějším kritikem režimu v rámci science fiction a *Limes inferior* je jeho vrcholným dílem v tomto směru. V žánru sci-fi debutoval v roce 1961 v časopise „*Młody Technik*“ povídkou *Tau velryby*. Nejprve psal tradiční technologické sci-fi, později se ale posunul k sociálně-kritickým dílům a antiutopii, která kritizuje totalitu. Prvním románem v tomto směru byl román *Vynález profesora van Troffa*, další romány byly stále otevřenější kritikou socialistického systému v Polsku. Napsal více než osmdesát povídek a románů, patří tak k oblíbeným spisovatelům knih laděných do science fiction tematiky.

Limes inferior a také *limes superior* se v matematice označuje jako omezení posloupností shora nebo zdola v rámci nekonečna, do kterého se posloupnost dostane v nekonečně mnoha způsobech díky své přitažlivosti. Kniha vykresluje svět, v němž se lidé dělí do kast a tříd na základě testu inteligence. Výsledky jsou v tomto světě stěžejní, protože práce není nazbyt, tudíž čím má daný jedinec lepší výsledky, tím má více bodů na svém klíči, tyto body ve své hlavě shromažďuje systém nazývaný Syskom. Klíč slouží jako osobní platební karta nebo občanský průkaz, je to forma určité identifikace jednotlivce ve strojově řízeném světě. Jak už bylo řečeno, tato společnost je dělena na různé kasty, lidé z nižší třídy jsou odměňováni v zelených a červených barvách bodů, a jen ti z druhé třídy a výše mají nárok na žluté body. Za zelené body lze pořídit základní věci a potraviny k přežití, za červené léky a speciální zboží. Za žluté je možné pořídit už vyloženě luxusní zboží. Kdo nepracuje, dostane

---

⁶⁹ ZAJDEL, Janusz A. *Limes inferior*. Praha: Odeon, 1982.

pouze zelené body. I když je tento svět dělen podle inteligence, jsou všichni bez rozdílu otroky dokonale zkonstruované společnosti. Má to totiž jeden háček, bez svého klíče se nikam nedostanete, nenakoupíte a hned, jak to uděláte, systém o vás ví takřka všechno. Stáváte se otroky strojově ovládaného světa, kde je jen malá naděje na uplatnění vlastních názorů na dění okolo vás.

Avšak všude se najdou tací, kteří tento systém zvládnou obejít. Nazývají se „lifteři“, ti, kteří zvládnou oklamat řád a za úplatu zařídí postup do vyšší úrovně žití. Sneer je hlavním hrdinou příběhu a zkušený „lifter“, který provozuje svoji živnost a dostává lidi z nižších vrstev do vyšších. „*Myslela jsem, že máš body. Takovej elegantní mužskej ... a tady ... Tohle je levná putyka, za červený a zelený. Žluťáci sem nechoděj. Ale ... ty taky nemáš?*“⁷⁰ Na to Sneer odpoví, že ztratil klíč a mladá vychrtlá dívka prohodí: „*To je smůla. Myslela jsem si, že bych mohla něco vydělat. Nemůžu se dostat do své kabiny. Nezaplatila jsem za minulej měsíc a zablokovali mi dveře. Teď platím ze dne na den, po troškách, kolik se mi podaří sehnat. Když se dluh sníží, občas se mi podaří otevřít dveře a vyspat se doma.*“⁷¹ Sneer se nestačí divit, do jaké kritické situace se může kdokoliv v městě dostat a kam až dlouhé prsty byrokracie můžou zajít. Hlavní město Argoland je na jednu stranu vyspělé, na druhou stranu běsnící temné místo, které manipuluje s nerovnostmi mezi obyvatelstvem. Na jedné straně stojí bohatí s vysokým postavením a velkým počtem bodů na klíči. Na straně druhé stojí ti, kteří jsou v zelené skupině a každý den se musí úpěnlivě snažit, aby měli aspoň střechu nad hlavou.

Spisovatel představuje svět s dokonale spravedlivou společností, ale také s velkým sklonem k totalitě. Díky tomu, že za lidstvo velké množství práce odvádějí stroje a, jak už bylo řečeno, práce není nazbyt, je takřka nemožné vydělat více peněz, když už byl jednou někdo zařazen do nízké kasty. Vypravěč zde popisuje život strádajících lidí, kteří si sami nemohou jinak pomoci. „*Hned na začátku ke mně přijde a sebere mi všechno do posledního floka. Pak mě zmlátí a div se mnou nebydlí*“ vzdychne dívka. „*Zkoušelas ho udat policajtům?*“ odvětlí Sneer. „*Von pro ně dělá. Je v jejich službách, potřebují ho a nic mu neudělaj.*“⁷² Testy inteligence bylo sice možné opakovat, ale bez „lifterů“ v tomto světě nebyla šance si nijak polepšit. Ačkoliv je to přinejmenším smutné, stejné osudy čekaly i obyvatele normalizačního Československa. I když ne v tolik drastickém měřítku a v trochu jiném prostoru a času.

Bylo-li to jen trochu možné, obyvatelé měst opustili své byty v hlavním městě a přesunuli se v pátek do svých druhých domovů, aby trávili čas v přírodě nedaleko velkého

---

⁷⁰ ZAJDEL, Janusz A. *Limes inferior*. Praha: Odeon, 1982, s. 102.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž, s. 103.

města. Chalupaření nebylo výsadou jen bohatých, chatařské kolonie čítaly velké množství rekreačních prostor v přílehlých vesnicích měst, kam se sjížděly celé party rodin trávit svůj víkendový čas na venkově. Československého obyvatele režim sice donutil si najít cestu ze srdce totality, ale jak už je nám známo, český člověk to obrátil a udělal si z chalupaření národní sport. Časové možnosti a činnosti spojené s prací na chalupě mohly činit z chaty spíše hlavní domov než občasný úkryt před realitou. Prostor a čas lidem připadal, jako kdyby se na chalupě zastavil a jel na jiné ose nežli ten městský. Mnohdy každá rodina neměla svůj vlastní automobil, a tak doprava spojená s cestováním na chalupu byla spíše výjimečnou situací o svátcích a velkých prázdninách. Obyvatelé chalup se také dělili na tzv. „luffáky“ a domorodce. Luffáci byli ti, kteří provozovali chalupaření a jezdili o víkendu opečovávat zahrádku a chatu. Domorodci byli starousedlíci, kteří bydlí ve vesnici, kam mladší generace jezdili chalupařit. Luffáci v *Limes inferior* zobrazují obyvatele žijící v pro život kvalitnější sféře, domorodci se od nich nikterak neliší, jen tolik nependlují mezi místy a drží si svůj osobní místní status.

Prostor je v knize situován do obrovského města Argolandu. Lidé za hranice města nejezdili. Stálo to hodně žlutých bodů, tudíž si to většina nemohla dovolit. většina záležitostí, co lidi zajímala, byla hlavně ve městě, např. obchody, restaurace, bydlení a trávení volného času zábavou. Vše bylo situováno na jedno místo, aby lidé zapomněli na fakt, že jsou pro „stvořitele“ zbyteční a ve finále neužiteční. Napříč normalizační érou má tato myšlenka také hluboké kořeny. Pokud běžný občan Československé republiky dělal všechno tak, jak od něj vláda, ministerstvo, potažmo strana vyžadovaly, byl klid. Nicméně pokud se některý jedinec odvážil zvednout hlavu, zastavit se a zapřemýšlet nad tehdejší politickou, kulturní a životní situací z jiného úhlu pohledu než toho stranického nebo si opravdu dovolil vyslovit veřejně nesouhlas, neměl to v budoucnu lehké. Vláda tyto „mimokolejáře“ poté zase v tichosti utišila, aby se ostatní nedozvěděli nové informace a názory o tom, že nad režimem by snad bylo možné přemýšlet i jinak, než tomu bylo doposud. Mimo město Argoland byla zemědělská a živočišná výroba, kterou vymýšleli „nuláci“ (ti vysoce postavení s kvalitním vzděláním).

Mluva Argolandu a neuvěřitelné stroje dokreslují typické znaky sci-fi románu. Použitím nespisovné češtiny a částmi argotickými výrazy promlouvají k čtenáři jako k sobě rovnému, vtahují ho do fantastického scénáře dění a navazují na kroky hlavní postavy románu liftera Sneera. Upíří zasazení do sci-fi románu dotváří pocit něčeho fantastického v moderním světě revolučních strojů a technologií. Kniha byla napsána v roce 1982, kdy ještě takový rozkvět moderní technologie nebyl, avšak obsah knihy v některých pasážích přesahuje moderní realitu

své doby. Další skrytá asociace je ve slově „lifter“, toto povolání můžeme připodobňovat k socialistickému „vekslákovi“. Obě tyto živnosti měly jeden cíl, a to dál lidem to, po čem toužili, přestože si to buď nemohli dovolit, nebo jim to neumožnilo jejich postavení ve třídě. U obou povolání tuto činnost provozovali nelegálně na základě budoucího potencionálního výdělku. Můžeme je také označit za podnikatele s ručením omezeným, protože navždy tento obchod vyšel tak, jak se nejprve plánovalo. Lifter měnil s obyvatelstvem Argolandu různé barvy bodů a vekslák prodával bony, jimiž bylo možné nakupovat zboží v tuzexu.

„*To je průchod do jiného Světa, kam už jejich moc nesahá. Slíbila jsem, že ti pomohu, a tak jsem přišla. Pojd' se mnou.*“⁷³ Sneer za sebou nechal roucho aglomerace a dospěl k okamžiku, jenž mu byl předurčen. Hlavní postava románu měla za úkol celou dobu najít cestu zpět nebo pryč. Najít sílu dostatečně mocnou na to, aby pohltila usouzenou Zeměkouli. A najít v sobě tu naději, protože ta umírá teprve s posledním z lidí.

Autor při psaní knihy neskrýval svoji nechuť k totalitnímu režimu. Sociální sci-fi román *Limes inferior* protkaný tehdejšími historickými milníky nám nabízí pohled mezi paralelou světa naší doby a mezi ještě více abnormálně vybočeným fantastickým světem v Argolandu. Také díky chytrému a statečnému Sneerovi může lidstvo nalézt pomocnou ruku. Na základě volby slov, obsahu a kontextu knihy byla publikace v edici Čtení na dovolenou vydána až po roce 1989 nakladatelstvím Odeon.

---

⁷³ ZAJDEL, Janusz A. *Limes inferior*. Praha: Odeon, 1982, s. 257.

4 ZÁVĚR

Bakalářská práce měla za cíl odhalit podoby a proměny mediální prezentace edice Čtení na dovolenou pomocí kritické recepce ideově podezřelé populární literatury v období tzv. normalizace.

Práce nejprve stručně vysvětlila literární svět na pomezí normalizační kultury v letech 1968 až 1989, kdy detailně popisovala jednotlivé etapy normalizace, její časové vymezení, dále specifikovala literární normalizační svět a vývoj kulturních dějin v tehdejší Československu. Téma normalizace je pro celé dílo zásadní, protože ovlivňuje vývoj čtenářské subkultury, která četla knihy v určité sledované éře, a neměla tak možnost dostat se k všem zahraničním výtiskům v širším měřítku. Práce mapuje jednotlivé segmenty oficiální a neoficiální literatury, které se dělí na exilovou, samizdatovou a literaturu v tzv. šedé zóně. Neoficiální domácí kultura se dělila na underground, dissent a alternativní kulturu. V rámci normalizace práce popisuje propagandistické kampaně namířené proti předním českým spisovatelům, jako byli Václav Černý, Pavel Kohout, Otto Wichterle nebo Václav Havel. Díky širšímu prostoru pro avantgardu po Pražském jaru vznikla Charta 77, která kritizovala státní a politickou sféru za nedodržování základních lidských práv a potřeb.

Nakladatelství Odeon vydávalo edici Čtení na dovolenou v letech 1968 až 1992 v čele se šéfredaktorem Janem Řezáčem a poté Josefem Čermákem. Ačkoliv během normalizace probíhala stále cenzura, nakladatelství se povedly jisté vydavatelsky hodnocené počiny. Na druhou stranu obsahově i formálně náročná literatura začala být nepublikovatelná. Striktní cenzura se týkala hlavně Franze Kafky, z jehož pera nemohl vyjít do konce roku 1983 ani řádek. Množství vydaných knih v edici Čtení na dovolenou činí 118 knih, z toho dvanáct uzavřených řad detektivek a humoristických románů.

Pomineme-li, že cenzura v normalizační éře ve velké míře ovlivňovala vydávání knih a udávala, co se s mí a co nesmí vydávat. Dostaneme se tak k žánrům detektivní, humoristické a vědecko-fantastické prózy, třem hlavním žánrům edice Čtení na dovolenou. Detektivní žánr lze také označit jako kriminální literatura, kde je nositelem hlavní postavy osobitý vyšetřovatel, který ovládá nejrůznější dovednosti na poli přírodních věd a oplývá bystrou myslí. Typickým příkladem je detektiv Hercule Poirot, který vystupuje v knize *Opona: Poslední případ Hercula Poirota* (1979). Agatha Christie zde líčí postavu ostříleného vyšetřovatele, který řeší případy za pomoci logického uvažování a na základě patřičných důkazů. Ve vyústění této knihy se však čtenář dozvídá, že tento galantní pán původem z Belgie vzal případ do svých rukou a vyřešil tak definitivně zločin na sklonku své kariéry před svou smrtí. Jako protipól anglické detektivní

literatury popisuje práce román Rosse Macdonalda *Šípková Růženka* (1973), který se odehrává ve městě Los Angeles. Jedná se o velice zdařilý psychologický thriller s velkým množstvím přímé řeči postav. V porovnání s anglickou detektivní tematikou Agathy Christie dal Macdonald postavám volnost a nechal je proniknout do hloubi čtenářovy mysli. Detektiv Lew Archer propadne Laurel Russo, duševně nemocné ženě trpící depresi s předpoklady k sebevraždě.

Zábava, prvky parodie a groteska jsou součástí humoristického románu. Námětem bývá každodenní idylický život s prvky absurdity tíhnoucí k satíře reality. Takto je tomu také u povídky Karla Poláčka *Hedvika a Ludvík a jiné povídky* (1970), kde představuje tradiční život rodiny Špinarových na maloměstské periferii Prahy 5. Ačkoliv se tento žánr zdá být opomíjený mezi čtenáři, lze na něm popsat literární normalizační kulturu. Satira se stává důležitým aspektem v literární tvorbě za doby normalizace. Díky humoristickému žánru autoři mohli do literatury zakomponovat reálná dobová témata, která se týkají tehdejší politiky a režimu v zemi. Janusz Andrzej Zajdel ve své próze *Limes inferior* (1989) střídá prvky totality v podobě regulovaného státu a svobody těch, kteří nejsou schopni vydělat tolik finančních prostředků, protože nespádají do určité vrstvy populace, bouří se a žijí na okraji společnosti. Ústřední postavou sci-fi románu je Sneer, „vekslák a liftař“, který pracuje pro lidi z vyšších tříd a odhaluje tajemství světa Argolandu. Výstavba textu je smyšlená, avšak motiv děje je zasazen do totalitní společnosti, která vládne neomezenou mocí.

Práce popisuje vývoj mediální revoluce edice Čtení na dovolenou, kterou demonstruje v jednotlivých knihách a žánrech populární literatury. Odpovídá na otázku, proč byly některé knihy zakázané a některé povolené. Zdůrazňuje a reflektuje životní úroveň lidí ve městech a na vesnicích, kterým se v roce 1968 změnil celý profesní i osobní život. Zmiňuje důležitou pomoc redaktorů Odeonu, tzv. „pokrývačů“, kteří se snažili publikovat knihy, které by se jinak do oběhu vůbec nedostaly. Pomocí kritické recepce knih ve třetí kapitole se práce snaží posuzovat knihy dle jednotného klíče – trávení volného času v ústraní na venkově. Také díky studii *O chalupách a lidech: Chalupářství v českých zemích za tzv. normalizace a transformace* (2017), kterou napsala Petra Schindler-Wisten, reflektuje život obyvatel Československa v druhém bydlení. Ve své knize popisuje vývoj vnitřních a vnějších faktorů, které se podílely na zrodu fenoménu chalupaření v českých zemích. Bakalářská práce popisuje prolnutí myšlení normalizačního čtenáře s příběhy v knihách. Proniká do chápání literatury jako něčeho, s čím se čtenář mohl buď ztotožnit, nebo mu próza mohla nabídnout něco, co ve svém životě v době normalizace nemohl zažít: cestování do zámořských států, touha po staré dobré Anglii nebo fantastické výpravy do fiktivních světů vědecko-fantastické literatury. Proniknutím

do světa literatury se čtenář mohl odpoutat od reality a vycestovat do kontinentů celého světa, ve kterém byl limitován pouze řádky textu.

SUMMARY

The bachelor thesis was intended to reveal the forms and transformations of the media presentation of the edition *Reading on holiday*. With the help of a critical reception of ideologically distinguished works in the era of the normalization. The work briefly characterized the literary world on the confines of the normalization culture from 1968 to 1989. The work describes time delineation of normalization, specific literary world of the reader and evolution of cultural history in what was then Czechoslovakia. Topic of normalization is essential to the whole work. It influences the advancement of the Czech subculture, which has read books within a certain period of time. The thesis maps individual segments of official and unofficial literature. It is divided into exile, samizdat and literature in the grey zone. The bachelor thesis portrays propaganda campaigns aimed at Czech writers such as Václav Černý, Pavel Kohout, Otto Wichterle and Václav Havel. In the framework of the avant-garde, the result from the Prague Spring (1968) was the establishment of Charter 77 (1977), which criticized the state and political spheres for disrespecting the fundamental human rights and needs.

Odeon published the edition *Reading on holiday* from 1968 to 1992. The number of books published in the edition is 118 books. The envelopes of the books changed and came out in paperback form. Usually paperback books were formatted 17.5x10.5 cm. Graphically portrayed by Adolf Born.

The genres of popular literature published in the edition are mainly detective, humorist and scientific-fantastic novel. The detective genre can be referred to as criminal literature. The main character is a distinctive investigator who is disciplined in the natural sciences and solves crimes with the help of logical analysis. A typical example is Hercule Poirot, who appears in *The Curtain: The Last Case of Hercule Poirot*. Literature from different backgrounds is a novel by Ross Macdonald *Sleeping Beauty*, set in Los Angeles. This is a great psychological thriller. Detective Lew Archer forfeits Laurel Russo as a mentally ill woman suffering from depression with a preconditions for suicide.

The theme of humorist literature is an idyllic life with elements of absurdity and satire of reality. In the short story *Hedvik and Ludvík and other short stories*, Karel Poláček presents the life of a traditional family living in Prague 5. Thanks to a humoristic novel, authors were able to incorporate real period topics into literature. These topics concerned criticism of the politics and the regime in the country. Janusz Andrzej Zajdel in his prose *Limes inferior* alternates elements of totalitarianism and "freedom" of those who do not earn so much

money. The main character of the sci-fi novel is Sneer "the great and the lifter", who, step by step, reveals the secrets of Argoland.

The thesis describes the evolution of the media revolution of the publication of Reading on holiday. It reveals this topic using the critical reception of selected popular literature. The theme of spending spare time in the countryside has become the single key for book reception. Petra Schindler-Wisten's book *About Cottages and People: Cottage making in the Czech lands a.k.a normalization and transformation* helped me to finish my goal. This study describes the second housing in the Czech lands before 1989. The work penetrates into the understanding of literature as something the reader could identify with, or a fictional world in which they felt good. This includes travelling or craving for good old England.

Another motion of the work could focus on the inventory of Czech buildings, villas or campsites falling under the era of normalization and recreational places at that time. I also consider it constitutive to have a professional work in the form of a proceedings containing an individual inventory of authors and books that have been published through normalisation.

BIBLIOGRAFIE

Primární literatura

1. ALDISS, Brian W. *Nonstop*. Praha: Odeon, 1979. ISBN 978-80-7193-250-5.
2. DU MAURIER, Daphne. *Dům na pobřeží*. Praha: Odeon, 1972. ISBN 80-7214-618-1.
3. CHRISTIE, Agatha. *Kapsa plná žita*. Praha: Odeon, 1968. ISBN 978-80-242-2458-9.
4. CHRISTIE, Agatha. *Opona: Poslední případ Hercula Poirota*. Praha: Odeon, 1979. ISBN 978-80-242-5077-9.
5. CHRISTIE, Agatha. *Vraždy podle abecedy*. Praha: Odeon, 1970. ISBN 978-80-242-2344-5.
6. MACDONALD, Ross. *Šípková Růženka*. Praha: Odeon 1973. ISBN 01-010-80.
7. POLÁČEK, Karel. *Hedvika a Ludvík a jiné povídky*. Praha: Odeon, 1970. ISBN 01-061-70.
8. LODGE, David. *Svět je malý*. Praha: Odeon, 1988. ISBN 80-200-0882-9.
9. REMARQUE, Erich Maria. *Tři kamarádi*. Praha: Odeon, 1968. ISBN 01-045-62.
10. ZAJDEL, Janusz A. *Limes inferior*. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-207-0027-7.

Sekundární literatura

1. CIGÁNEK, Jan. *Umění detektivky*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962. ISBN 13-073-62.
2. ČINÁTL, Kamil, MERVART, Jan a NAJBERT, Jaroslav (eds.). *Podoby československé normalizace: Dějiny v diskuzi*. Praha: Lidové noviny – Ústav pro studium totalitních režimů, 2018. ISBN 978-80-87912-84-3 (ÚSTR).
3. FIALOVÁ, Alena. *Poučení z krizového vývoje. Poválečná česká společnost v reflexi normalizační prózy*. Praha: Academia, 2014. ISBN 9788020023865.
4. HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949–2006*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-165-3.
5. HLAVSA, Milan a PELC, Jan. *Bez ohňů je underground*. Praha: Mat'a, 2001. ISBN 80-7287-020-3.
6. CHRISTIE, Agatha. *Vlastní životopis*. Praha: Odeon, 1987. ISBN 80-200-0754-7.
7. JANÁČEK, Pavel. *Literární brak. Operace vyloučení, operace nahrazení, 1938–1951*. Brno: Host, 2004. ISBN 80-7294-129-1.
8. KUDLÁČ, Antonín K. K. *Barvy černobílého světa*. Univerzita Pardubice, 2017. ISBN 9788075601056.
9. KLÍMOVÁ, Nikola. *České knižní obálky v edičních řadách*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2016. ISBN 978-80-87989-20-3.
10. LEHÁR Jan, HOLÝ, Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN 80-7106-308-8
11. MERVART, Jan. *Kultura v karanténě: Umělecké svazy a jejich konsolidace za rané normalizace*. Praha: NLN, 2015. ISBN 978-80-7422-303-7.
12. MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.
13. PŘIBÁŇ, Michal. *Česká literární nakladatelství 1949–1989*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2407-7.
14. PETRÁŠ, Jiří (ed.) a SVOBODA, Libor (ed.). *Bezčasí: Československo v letech 1972–1977*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018. ISBN 978-80-88292-24-1.
15. PATOČKA, Jan. *Dvě studie o Masarykovi*. Praha: Mladá fronta, 1991. ISBN 0-88781-078-0.
16. RUBÁŠ, Stanislav (ed.). *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*. Praha: Academia, 2012. Paměť, sv. 47. ISBN 978-80-200-2054-3.
17. SHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: Chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3613-9.

18. ŠIMEČEK, Zdeněk a TRÁVNÍČEK, Jiří. *Knihy kupovati: Dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2404-6.

Periodika

19. KUFNEROVÁ, Zlata. *Úsměvné povídky*. Večerní Praha. 23. 9. 1970, roč. 16, č.190, s. 4.
20. ŠKVORECKÝ, Josef. *Kurýr Odeonu*. Ročník 1969.

Internetové zdroje

21. (RP). *Ztroskotanci a samozvanci*. in: Rudé právo. Praha: 1977 (1). s.2. ISSN 0032-6569.
Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1977/1/12/2.png>
22. *Odeon*. in: Slovník české literatury po roce 1945. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2013.
Dostupné z:
<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1362&hl=odeon>
23. JANOŮŠEK, Pavel a kolektiv. *Dějiny české literatury 1945–1989, IV. díl*. [online]. 1. Praha: Academia, 2008. s. 695. [cit. 2020-01-30] ISBN 978-80-200-1631-7.
Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/dejiny/dcl_1945-1989/IV/dejiny_IV_celek.pdf

PŘÍLOHY

Příloha A

Seznam knih v edici Čtení na dovolenou v letech 1968–1992

	Autor/ka	Název knihy	Překladatel/ka	Rok vydání v edici Čtení na dovolenou
1.	Balzac Honoré	Sestřenice Běta	Bohuslav Rovenský	1968
2.	Remarque Erich Maria	Tři kamarádi	Karel Houba	1968
3.	Capote Truman	Chladnokrevně: pravdivé vyličení čtyřnásobné vraždy a jejich důsledků	Stanislav Mareš	1969
4.	Chandler Raymond	Sestřička	Heda Kovályová	1969
5.	Chandler Raymond	Vysoké okno	Heda Kovályová	1969
6.	Sayers Dorothy L.	Vražda potřebuje reklamu	Vladimír Procházka	1969
7.	Van Dine S. S.	Vyvráždění rodiny greenů: příběh Phila vance	Eva Outratová	1969
8.	Zola Émile	U štěstí dam	Břetislav Štorm	1969
9.	Amis Kingsley	Šťastný Jim	Jiří Mucha	1970
10.	Carr John Dickson	Kletba rodu Campbellů	Eva Outratová	1970
11.	De Céspedes Alba	Kočka	Eva Zavoralová	1970
12.	Ferber Edna	Lod' komediantů	Heda Kovályová Pavel Kovály	1970
13.	Christie Agatha	Vraždy podle abecedy	Rva Kondrysová	1970
14.	Outratová Eva ed. a Outrata	Jeden a dvacet detektivů	Eva outratová	1970
15.	Poláček Karel	Hedvika a Ludvík a jiné povídky	-	1970
16.	Sagan Françoise	Tři romány o lásce	-	1970
17.	Sherman D. R.	Chlapec a delfin	Běla Vrbová- Pavlousková	1970
18.	Stout Rex	Pohřbená César	Alois Josef Šťastný	1970
19.	Gulik Robert van	Císařova perla	Miloslav Žilina	1971

20.	Christie Agatha	Vždyť je to hračka	Jan Zábřana	1971
21.	Macdonald Ross	Bíle pruhovaný pohřební vůz	František Jungwirth	1971
22.	Macdonald Ross	Smrt v bazénu	-	1971
23.	Brand Christianna	Nebýt jezevčíka	Helena Nebelová	1972
24.	Crofts Freeman Wills	Inspektor French a tragédie ve Starvelu	Ladislav Bezpalec	1972
25.	Du Maurier Daphne	Dům na pobřeží	Mariana Stříbrná	1972
26.	Du Maurier Daphne	Hospoda Jamajka	Ladislav Bezpalec	1972
27.	Gardner Erle Stanley	Vrah má mít doktorát	Hana Bělohorská	1972
28.	Lera Ángel María de	Fanfáry strachu	Vladimír Králíček	1972
29.	Marsh Nagio	Zpěv v rahnovi	Slávka Poberová	1972
30.	Mcbain Ed	Deset a jeden	František Jungwirth	1972
31.	Rawson Clayton	Smrt z cylindru	Milan Kovář	1972
32.	Upfield Arthur William	Králičí plot	-	1972
33.	Durell Gerald Malcolm	Růženka je z příbuzenstva	Eva Dušánková	1973
34.	Gardner Erle Stanley	Případ bázlivé tanečnice	Zdeněk Kirschner	1973
35.	Chevalier Gabriel	Zvonokosy	Jaroslav Zaorálek	1973
36.	Macleane Alistair	Konvoj do Murmarska	Jiří Navrátil	1973
37.	Quentin Patrick	Muž v osidlech	František Jungwirth	1973
38.	Simenon Georges	Maigret a Dlouhé Bidlo	-	1973
39.	Stewart J. I. M.	Smrt v rektorově rezidenci	Jarmila Emmerová	1973
40.	Chase James Hadley	Já jim ukážu	Jitka Minaříková	1974
41.	Kaufman Sue	Deník americké manželky	-	1974
42.	Lodge David	Den zkázy v Britském impériu	Mirek Čejka	1974
43.	Malpass Eric Lawson	Ranní ptáček	Olga rychlíková	1974
44.	Postgate Raymond William	Výrok poroty	Gabriela Nová	1974

45.	Soldati Mario	Komediant	Jitka Minaříková	1974
46.	Wagoner David	Kdepak se dnes večer toulá můj kluk?	-	1974
47.	Wodehouse P. G.	Malý pán na ženění	Jiří Zdeněk Novák	1974
48.	Bjerke André	Mrtví vystupují z moře	-	1975
49.	Day Clarence	Otec, hlava rodiny	Michael Žantovský	1975
50.	Green Alan	Perfektní nebožtík	Lubomír Dobružka	1975
51.	Jerome Jerome K.	Tři muži v člunu: (o psu nemluvě)	Jiří Zdeněk Novák	1975
52.	Tey Josephine	Vrah či oběť	-	1975
53.	Ustinov Peter	Schusspeitel Veliký	Gabriela Nová	1975
54.	Gilbert Michael	Totožnost neznámá	František Jungwirth	1976
55.	Gorsky Bernard	Robinson na laguně	Alena Ondrušková	1976
56.	Grossmith George	Deník pana Nuly	Mirek Čejka	1976
57.	Heyer Georgette	Nikdo nemá alibi	Jarmila Emmerová	1976
58.	Macdonald Ross	Šípková Růženka	Helena Nebelová	1976
59.	Matthews Jack	Kouzlo osobnosti	Gabriela Nová	1976
60.	Queen Ellery	Město malérů	Lubomír Dobružka	1976
61.	Bates H. E.	Poupata odkvétají v máji	Martin Hilský	1977
62.	Crichton Michael	Člověk na konci	Jiří Schindler	1977
63.	Johnson Pamela Hanford	Prázdninové známosti	Hana Žantovská	1977
64.	Mcclure James	Parní válec	Jarmila Ortová	1977
65.	Westlake donald E.	Jak nevylopit banku	-	1977
66.	Feenwick Elizabeth	Divoženka	Zuzana Ceplová	1978
67.	Wain John	Pospíchej dolů	Radoslav Nenadál	1978
68.	West Morris	Léto ryšavého vlka	-	1978
69.	Aldiss W. Brian	Nonstop	Veronika Maxová a Jaroslav Veis	1979
70.	Campanile Achille	Za všechno může kapitán	Zdeněk Digrin	1979

71.	Christie Agatha	Opona: poslední případ Hercula Poirota	Marta Staňková	1979
72.	Tey Josephine	Skandál v Milfordu	Zora Wolfová	1979
73.	Bates H. E.	Poupata odkvétají v máji	Martin Hilský	1980
74.	Highsmith Patricia	Smrt v labyrintu	Jarmila Svobodová	1980
75.	Lodge David	Hostující profesori	Antonín přidal	1980
76.	Macdonald Ros	Šípková Růženka Vydání 2	Helena Nebelová	1980
77.	Asimov Isaac	Já robot	Oldřich Černý	1981
78.	Bevilacqua Alberto	Stačí přejít most	Eva Zaoralová	1981
79.	Christie Agatha	Kapsa plná žita	Jan Zábrana	1981
80.	Saul Ralston John	Dravci	Zdeněk Kirschner	1981
81.	Sjöwall Maj	Zmizelé hasičské auto	František Fröhlich	1981
82.	Sternberg Jacques	Dívka, moře a noc	Vlasta Dufková	1981
83.	Cauvin Patrick	$E=mc^2$, láska moje	Václav Jamek	1982
84.	Dahl Roald	Milostné rošády	Jana Koblížková a Jaroslav Kořán	1982
85.	Christie Agatha	Není rouře bez ohýnku	Vlasta Dvořáčková	1982
86.	James P.D.	Smrt kriminalisty	Josef Schwarz	1982
87.	Rivoyre de Christine	Strýček světák	Marie Janů	1982
88.	Christie Agatha	Mrtvá v knihovně	Karel Voleský	1983
89.	Ives John	Strach v hrsti prachu	Kateřina Brabcová	1983
90.	Koepf Michael	Zachraňte velrybu	Alena Jindrová	1983
91.	Macchiavelli Lorianio	Včera, dnes a možná zítra	Zdeněk Frýbort	1983
92.	Dahl roald	Milostné rošády Vydání 2	Jana Koblížková a Jaroslav Kořán	1984
93.	Dexter Colin	Naposledy viděna v ...	Jiří Hanuš	1984
94.	Heinlein Robert A.	Dveře do léta	Pavel Medek	1984
95.	Lathen Emma	Kuře k večeři	Zuzana Ceplová	1984
96.	Mcbain Ed.	Brokovnice	Jan Zábrana	1984
97.	Osborn Jay John	Páni advokáti	Jan Válek	1984
98.	Szerb Antal	Pendragonská legenda	Eva Irmanová	1984

99.	Westlake E. Donald	Jak neuloupit smaragd	Radoslav Nenadál	1984
100.	Cain M. James	Pošťák vždycky zvoní dvakrát: Pojistka smrti	Jaroslav Kořán	1986
101.	Durrell Gerald Malcolm	O mé rodině a jiné zvířeně	Emanuela Tilschová	1986
102.	Christie Agatha	Zapomenutá vražda: poslední případ slečny Marplové	Jarmila Svobodová	1986
103.	Gulik van Robert	Pavilón se smuteční vrbou	Zlata Černá	1987
104.	Jelinek Henriette	Portrét svůdce	Petr Janyška	1987
105.	Sjöwall Maj a Wahlöö Per	Policie pomo pije	František Fröhlich	1987
106.	Cain M. James	Pošťák vždycky zvoní dvakrát: Pojistka smrti	Jaroslav Kořán Vydání č. 2	1988
107.	Christie Agatha	Deset malých černoušků	Jiří Zdeněk Novák	1988
108.	Lodge David	Svět je malý	Antonín Přidal	1988
109.	Rejtö Jenö	Plavovlasý cyklón	Estera Sládková	1988
110.	Archer Jeffrey	Ani o dolar víc, ani o dolar míň	Pavel medek	1989
111.	Coatmeur Jean- Francois	Přehmat	Věra Dvořáková	1989
112.	De Crescenzo Luciano	Krásné šílení: dialogy profesora Bellavisty	Olga Hostovská	1989
113.	Lodge David	Hostující profesori Vydání 2	Antonín přidal	1989
114.	Parrish Frank	Návnada na vraha	Jiří Hanuš	1989
115.	Zajdel Andrzej Janusz	Limes inferior	Jaroslav Orša	1989
116.	Alfroy Jean- Marie	Učitel je malý	Kateřina Vinšová	1990
117.	Allen Woody	Vedlejší příznaky	Michael Žantovský	1990
118.	Schaeffer Pierre	Promiňte, umírám: a jiné vymyšlenosti	-	1990
119.	Amis Kingsley	Chci to hned	Jiří Mucha	1991
120.	Weldon Fay	Schrapnelova akademie	-	1992

Zdroj:

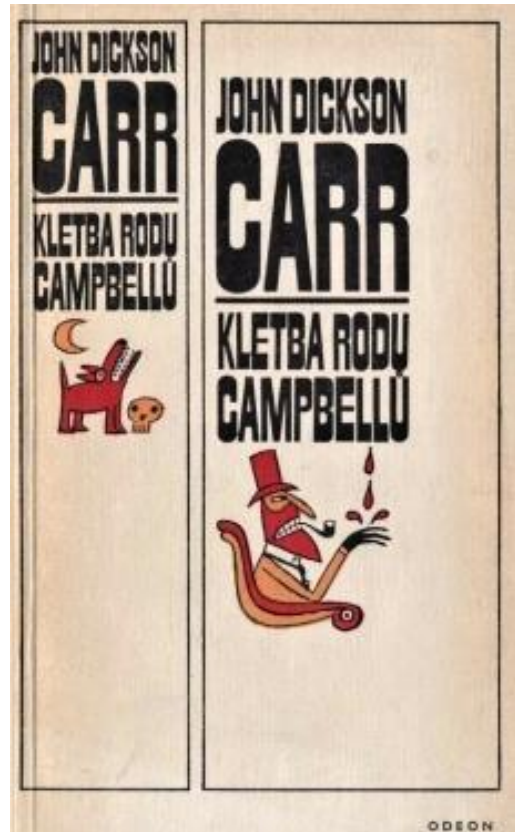
Databáze studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové

Příloha B

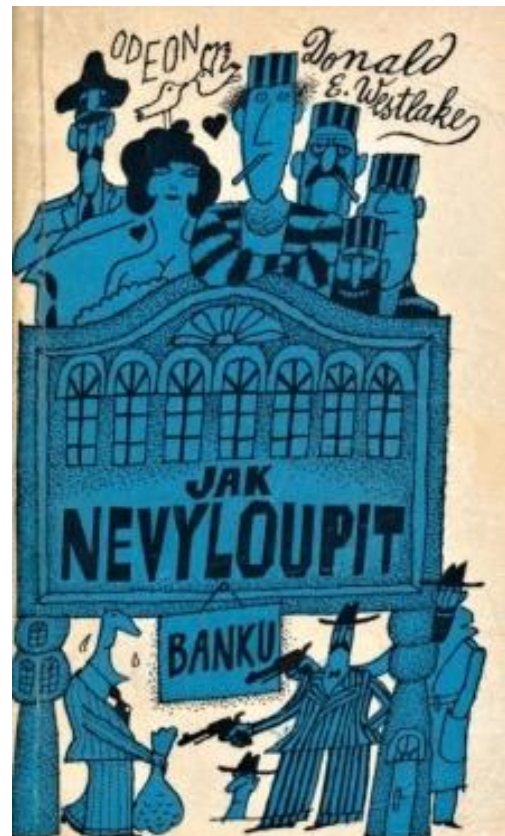
Obálky knih edice Čtení na dovolenou v proudu času

č. 1 č. 2

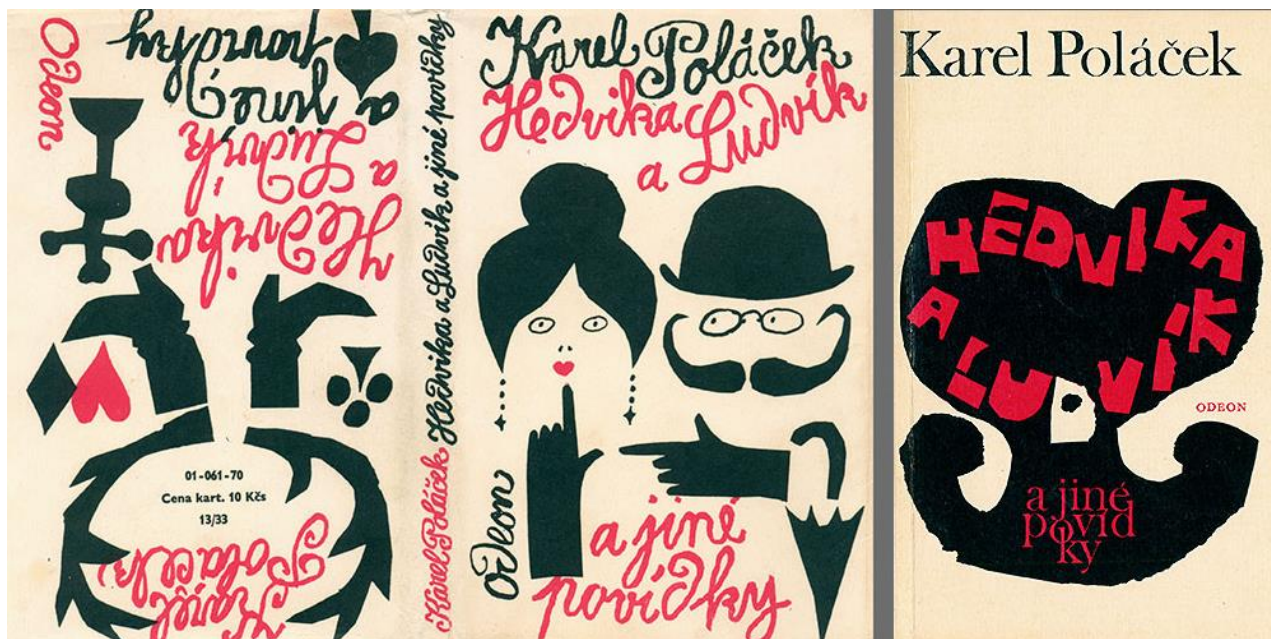

č. 3 č. 4

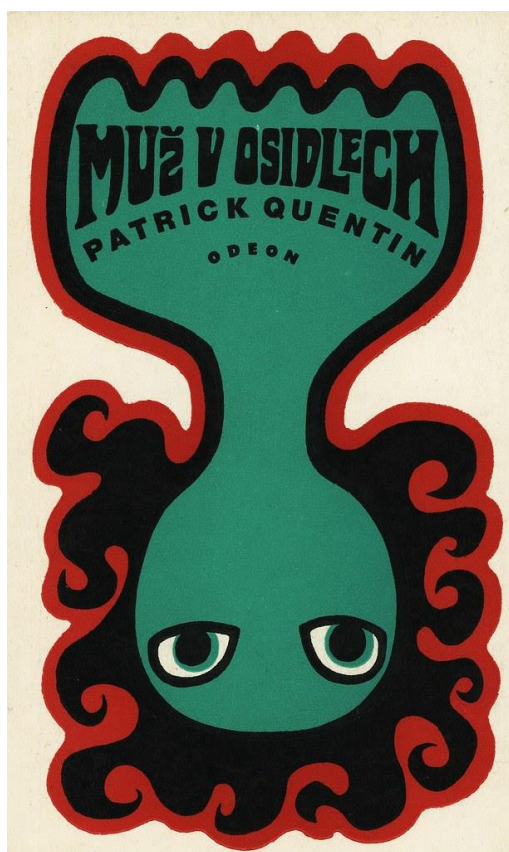

Ilustrace od Jaroslava Sůry:

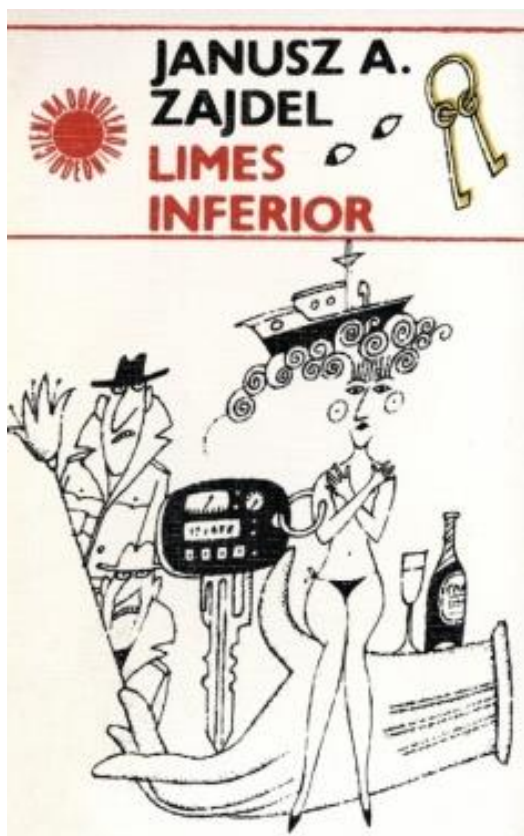
č. 5

č. 6

Ilustrace od Adolfa Borna:

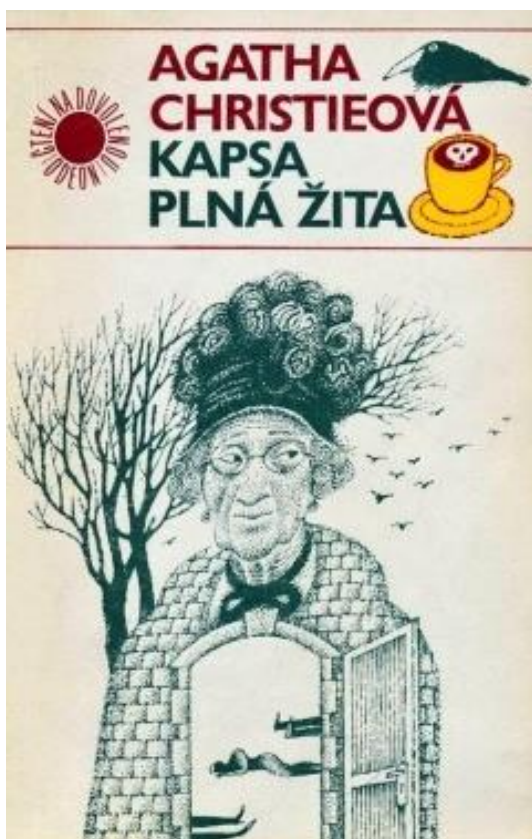

č. 7 č. 8

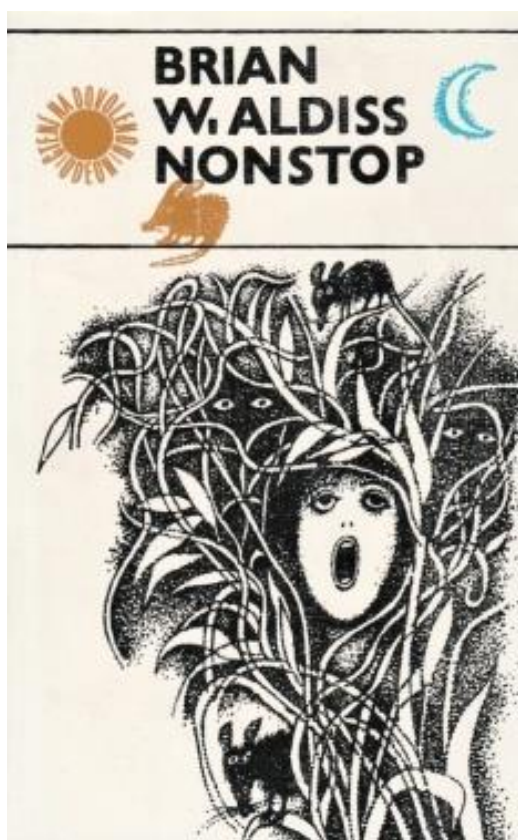

č. 9 č.10

č. 11 č. 12

č. 13 č. 14

Legenda k obrázkům v příloze B

1. Brand Christianna – Nebýt jezevčíka
2. Carr John Dickson – Kletba rodu Campbellů
3. Marshová Nagio – Zpěv v ranhovi
4. A. A. Fair – Vrah má mít doktorát
5. Karel poláček – Hedvika a Ludvík a jiné povídky
6. Patrick Quentin – Muž v osidlech
7. Janusz A. Zajdel – Limes inferior
8. David Lodge – Svět je malý
9. Ross Macdonald – Šípková růženka
10. Isaac Asimov – Já robot
11. Agatha Christie – Kapsa plná žita
12. Agatha Christie – Opona: poslední případ Hercula Poirota
13. Brian W. Aldiss – Nonstop
14. Pamela Hansford Johnnssová – Prázdninové známosti